

Archeologienota Leuven Hertogensite aanleg openbaar domein

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

19-12-2017

Titel: Archeologienota Leuven Hertogensite aanleg openbaar domein

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2017J343

Intern projectnummer: 2017.197

Locatiegegevens: Leuven Hertogensite (tussen Minderbroedersstraat, Kapucijnenvoer, Brusselsestraat, Onze-Lieve-Vrouwstraat)

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 172 763 en Y: 174 254; X: 172 871 en Y: 174 344

Kadastergegevens: Leuven, Afdeling 4, Sectie D, Perceel 16r (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Erik Van Hoof (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 19/12/2017

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.4.2. HERTOGENSITE	19
2.4.3. BELANGRIJKSTE HISTORISCHE ELEMENTEN MET BETREKKING TOT HET PLANGEBIED	22
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	29
2.5.1. CAI EN ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	29
2.5.2. ARCHEOLOGIENOTA'S	33
3. SYNTHESE	34
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	34
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	34
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	35
4. SAMENVATTING	38
5. BIBLIOGRAFIE	40
6. BIJLAGES	41

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een stedenbouwkundige aanvraag van een perceel behorend tot de Hertogensite te Leuven (provincie Vlaams-Brabant). De site is gelegen in een archeologische zone (meer bepaald de historische stadskern van Leuven), de totale oppervlakte van het kadastrale perceel waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, bedraagt meer dan 300m² en de geplande bodemingrepen zijn groter dan 100m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge en schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied, de directe omgeving en van de stad Leuven in het algemeen werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers (hoofdzakelijk archeologen). Daarnaast werd er informatie gehaald uit het verslag van het archeologisch proefsleuvenonderzoek dat in 2014 werd uitgevoerd op de site en uit 2 bekrachtigde archeologienota's die relevant zijn voor het plangebied.² Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt³, de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius⁴, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁵ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁶

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² LINTEN & HEYVAERT, 2015; <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4986>;
<https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4332>

³ <http://www.geopunt.be/kaart>

⁴ <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>

⁵ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁶ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden. Er werd geen terreinbezoek uitgevoerd in het kader van deze opdracht, aangezien de auteurs al enkele jaren betrokken zijn bij de archeologische projecten op de Hertogensite en vertrouwd zijn met het terrein.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

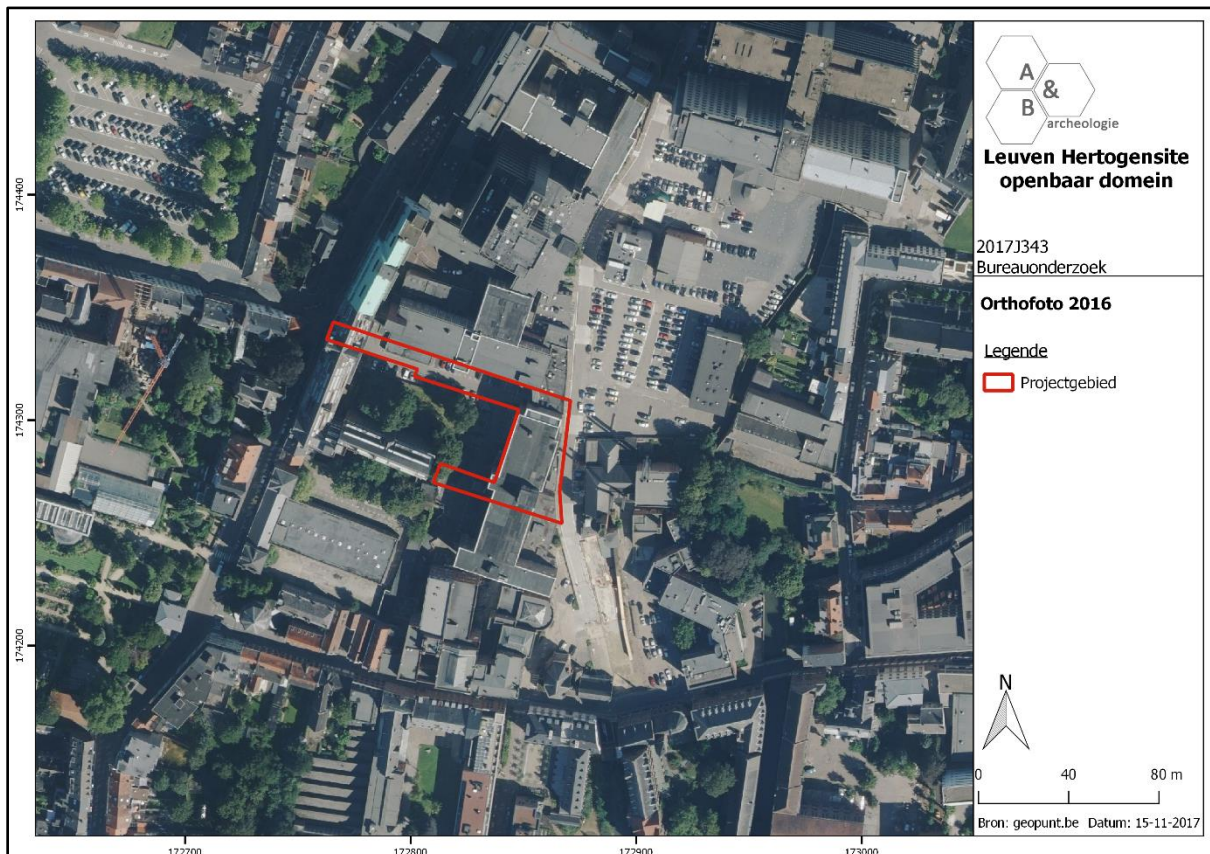
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

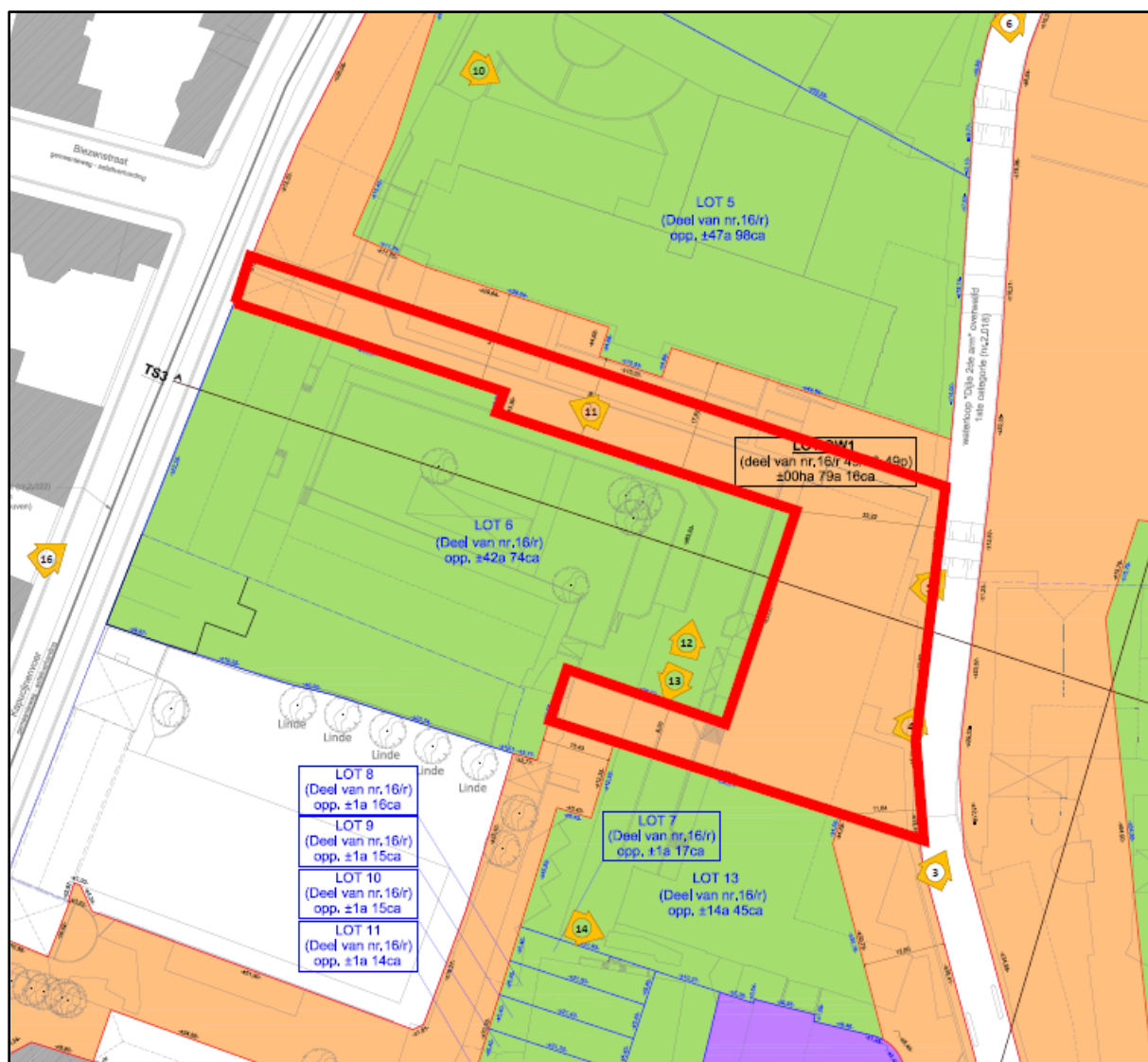
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het projectgebied, 2509m² groot, maakt deel uit van de Hertogensite (zie verder) en is gelegen tussen de Kapucijnenvoer in het westen en de overwelfde Dijle in het oosten. Het min of meer U-vormige plangebied is volledig verhard en bebouwd. De gebouwen staan momenteel leeg, de verharding is in gebruik als interne wegenis en parkeerzone.



Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).



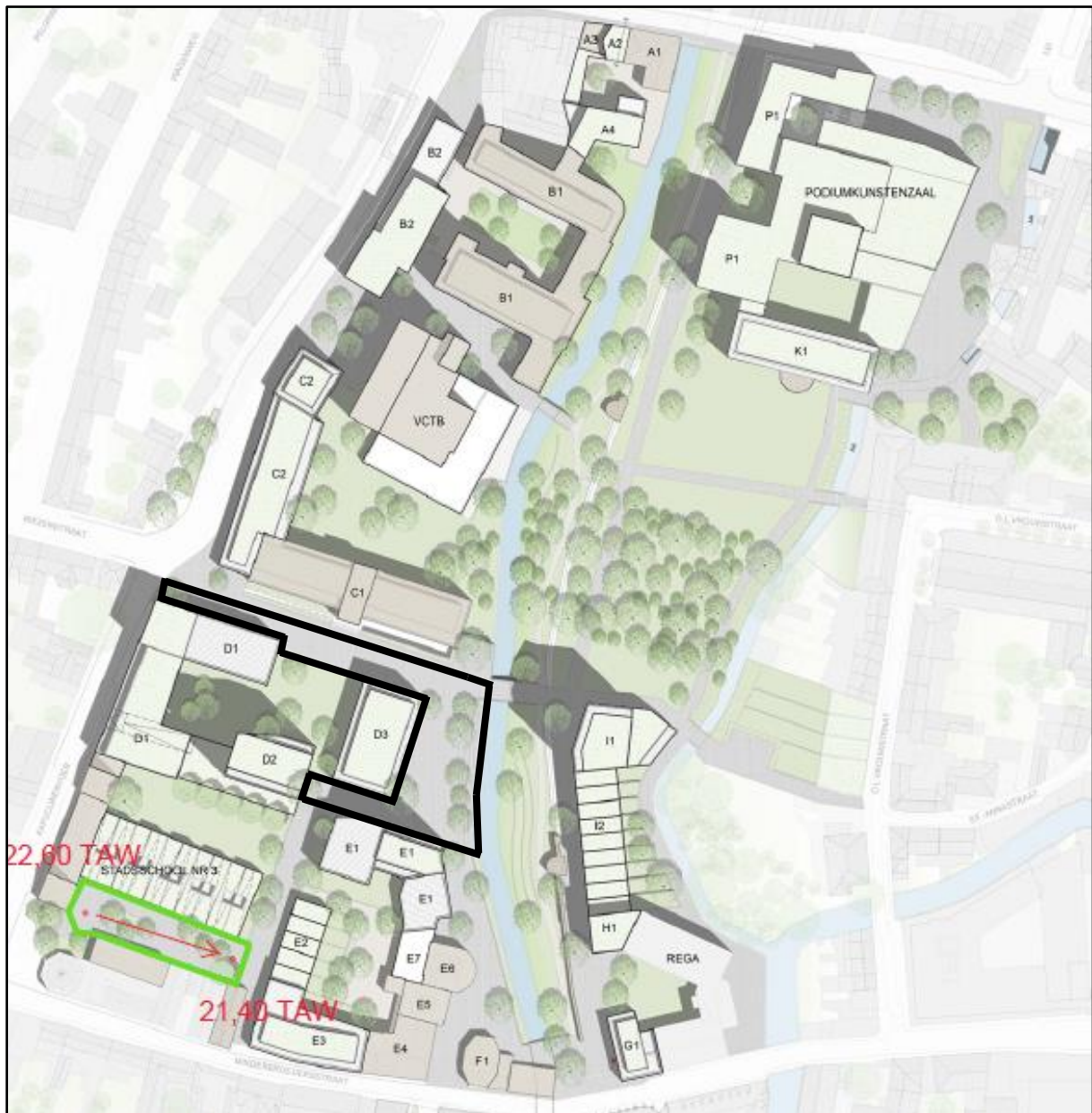
Figuur 2 Aanduiding van het plangebied op het plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

2.2. Geplande werken

Alle gebouwen en verharding binnen het plangebied wordt gesloopt en opgebroken. Nadien wordt een doorgang gemaakt naar de Kapucijnenvoer en wordt de site langs die straat bereikbaar. Er wordt een nieuwe riolering aangelegd in alle 'benen' van de U-vorm. Deze riolering wordt tot 2 à 3m onder het huidige maaiveld uitgegraven. Nabij de Dijle, die in het kader van de algemene werken tot herontwikkeling van de Hertogensite zal worden opengelegd, wordt een trappenpartij ingewerkt die min of meer evenwijdig met deze rivier zal lopen. Vervolgens wordt de gehele site heraangelegd, met verhardingen, bomen en groenzones. In het verlengde van de nieuwe toegangsweg via de Kapucijnenvoer wordt een brug over de Dijle aangelegd, deze maakt geen deel uit van het projectgebied. De bouwplannen zijn te vinden in bijlage.



Figuur 3 Grondplan van de nieuwe toestand. Het projectgebied bevindt zich tussen de fluogroene omranding en de Dijle (bron: initiatiefnemer).



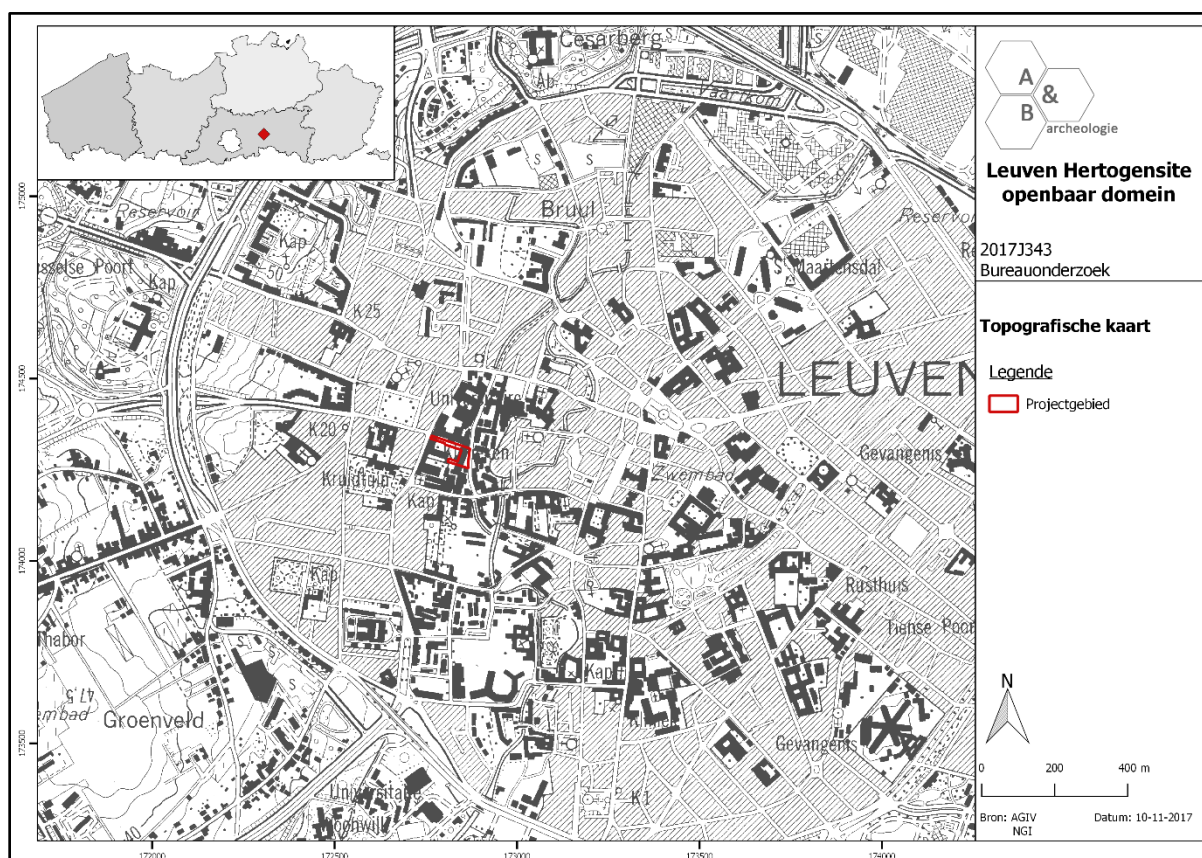
Figuur 4 Ontwerpplan van de herontwikkeling, met het projectgebied in zwart omrand (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied maakt deel uit van de Hertogensite te Leuven, een grote site ingesloten tussen de Minderbroedersstraat in het zuiden, de Kapucijnenvoer in het westen, de Brusselsestraat in het noorden en de Aa en enkele percelen langsheen de Brusselsestraat en de Onze-Lieve-Vrouwstraat in het oosten. De Hertogensite, gelegen ten westen van de Grote Markt, wordt van noord naar zuid doorsneden door de overwelfde Dijle en is momenteel zo goed als volledig bebouwd en verhard. De Hertogensite is onder meer in gebruik als ziekenhuis met parking en bevat enkele universiteitsgebouwen. Verschillende gebouwen staan leeg. Parallel aan en net ten oosten van de Dijle is de oude stadsmuur nog gedeeltelijk aanwezig. Het plangebied is ingesloten tussen de Kapucijnenvoer in het westen, de overwelfde Dijle in het oosten en bestaande bebouwing en verharding aan de andere zijden.

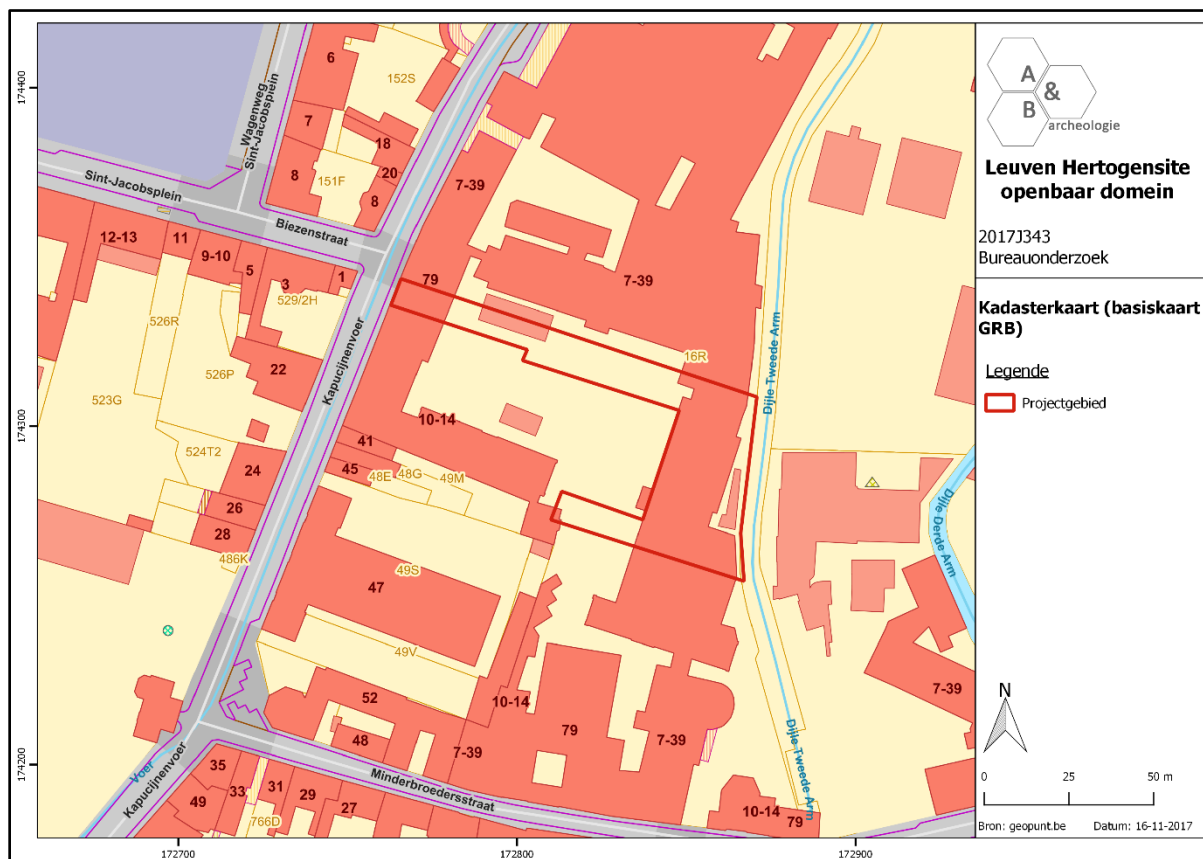
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied gekarteerd als 'Andere bebouwing', wat overeenkomt met het huidige gebruik.



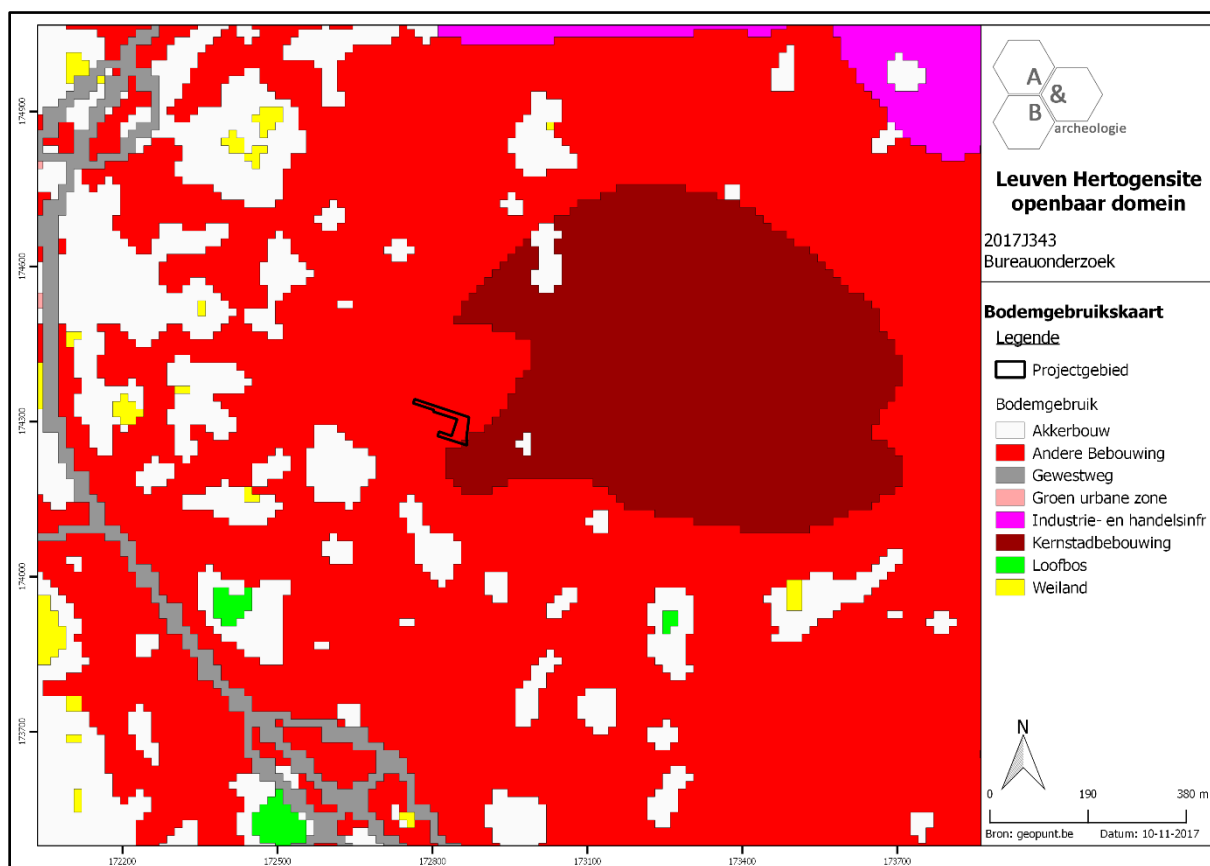
Figuur 5 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: AGIV en NGI).



Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).



Figuur 7 Kadasterkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).



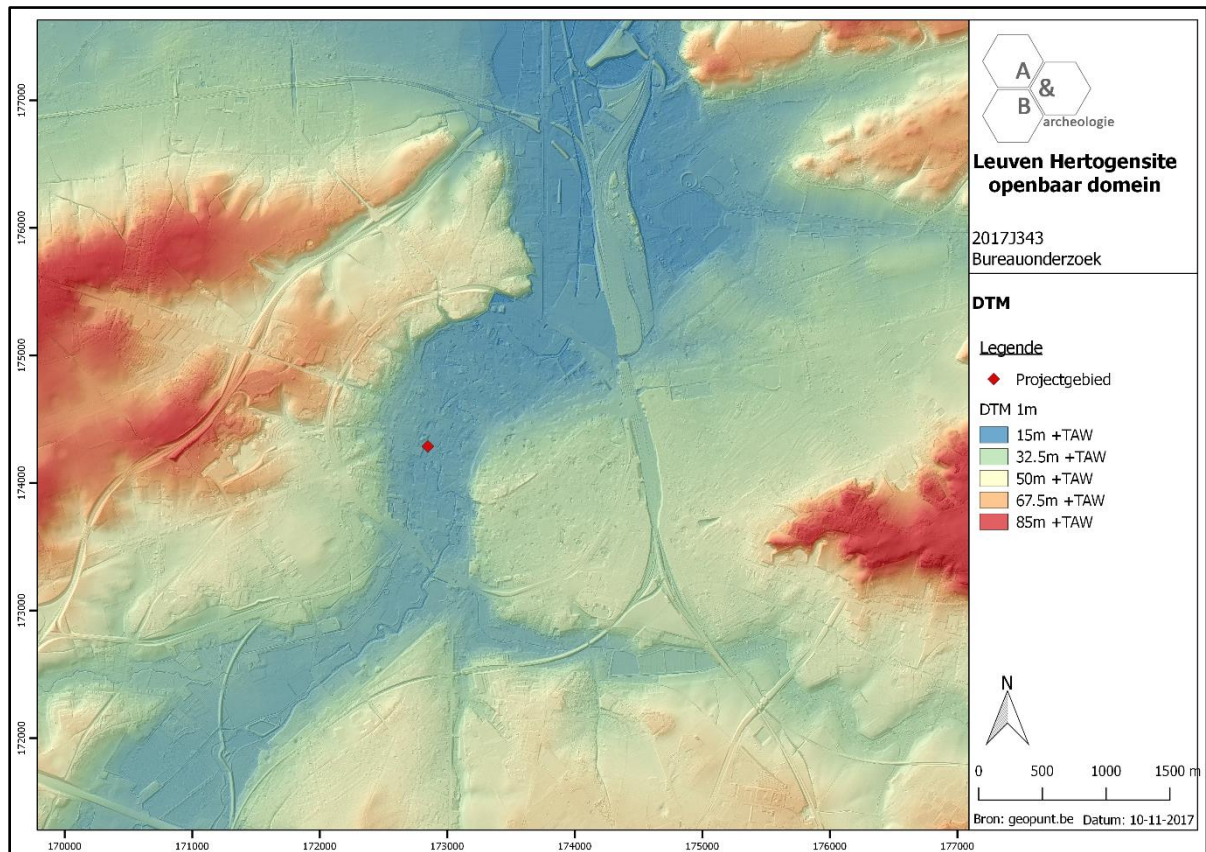
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskartaal met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

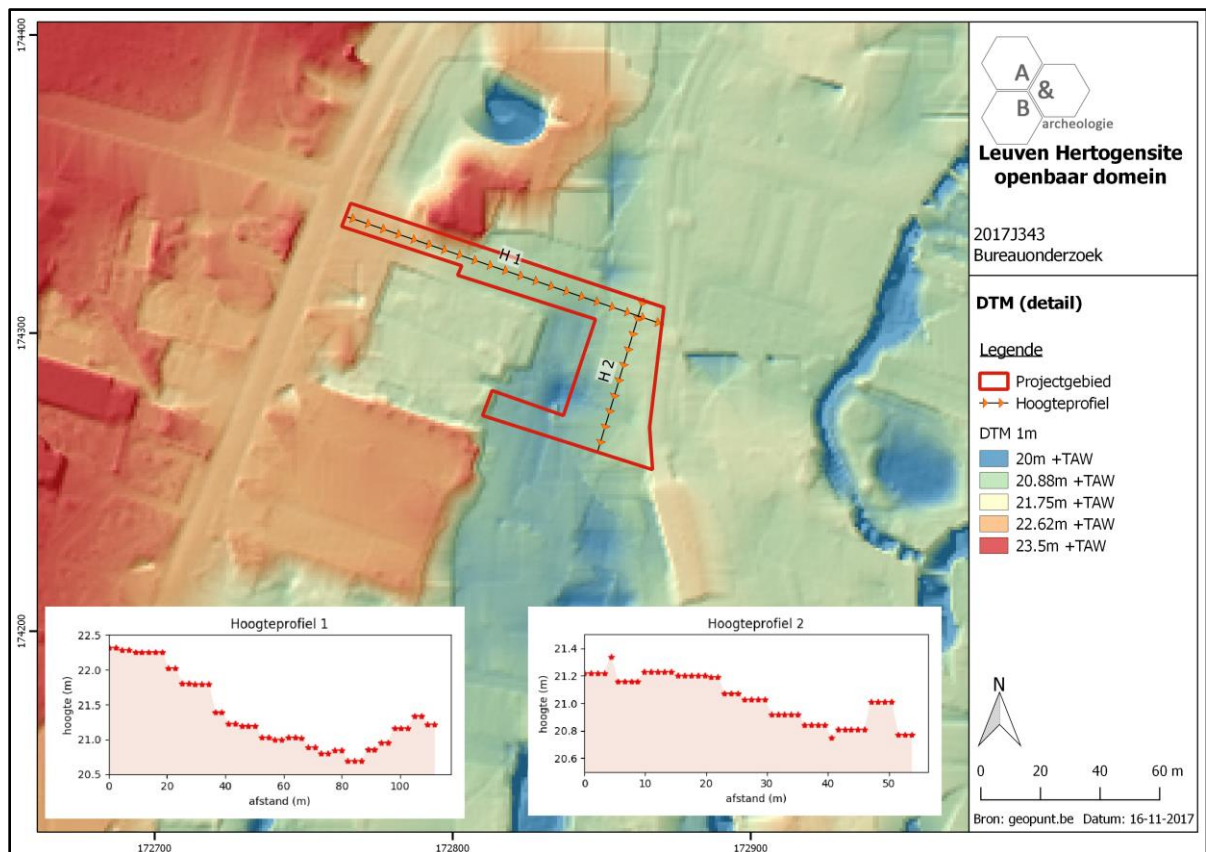
Leuven ligt op het raakvlak van drie geografische gebieden: in het noorden en westen de vlakte van Laag-België, meer oostelijk de ijzerzandsteenheuvels van het Hageland en ten zuiden het Brabants leemplateau van Midden-België, waarin de Dijle en haar zijrivieren diep zijn ingesneden. De Dijle stroomt bij het verlaten van dit plateau door de stad. De lage stadsgedeelten van Leuven liggen in de alluviale vlakte van de Dijle. Het plangebied bevindt zich in deze alluviale vlakte.

Er werden 2 hoogteprofielen bepaald op het terrein. Deze tonen allemaal een zeer geaccidenteerd terrein aan, ten gevolge van de vele menselijke ingrepen die hebben plaatsgevonden op het terrein. De hoogtemetingen vertegenwoordigen niet langer het natuurlijke verloop van het terrein. De westoost doorsnede varieert trapsgewijs van +22,40m TAW in het westen naar +20,75m TAW op het laagste punt, om dan terug te stijgen naar +21,25m TAW in het oosten. Van noord naar zuid daalt het maaiveld ook trapsgewijs, van +21,20m TAW naar +20,80m TAW, met enkele plaatselijke uitschieters.

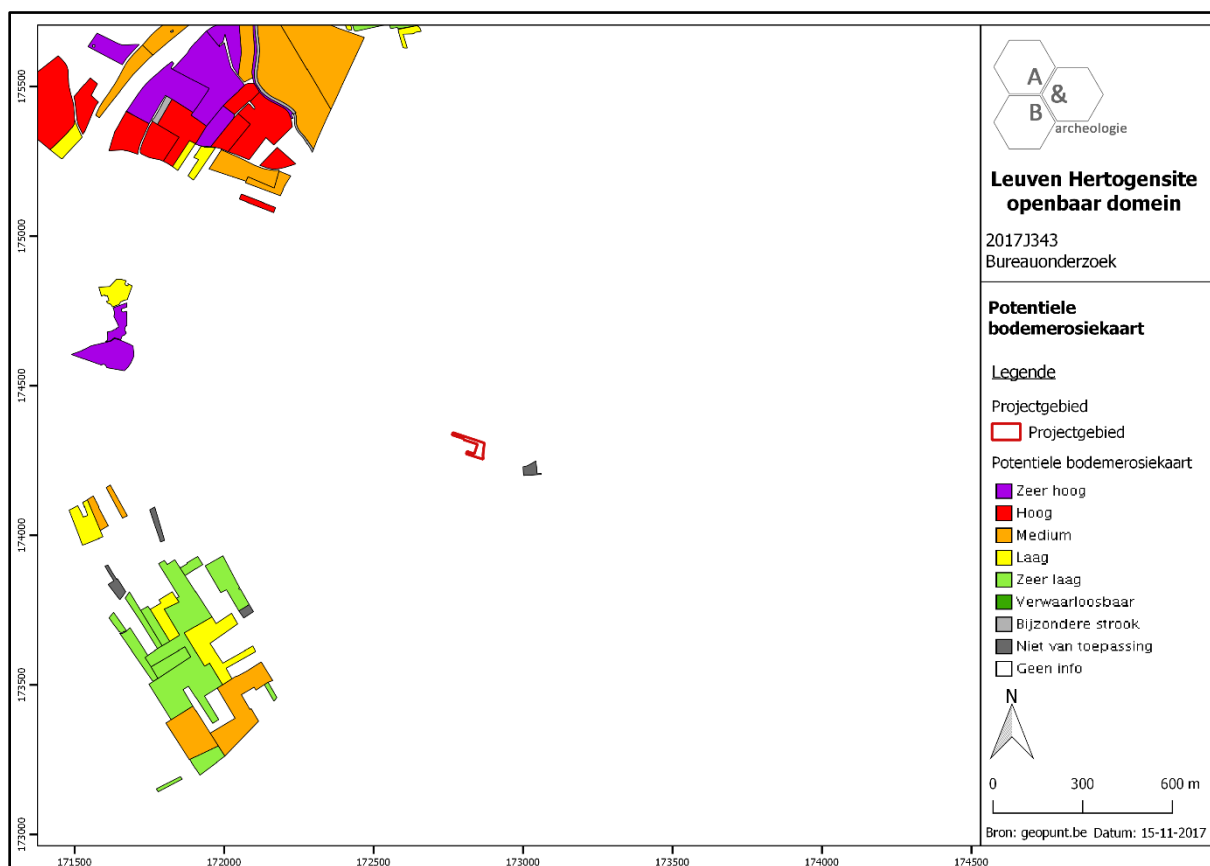
De potentiële bodemerosiekaart toont, gezien de ligging in stadscontext, geen informatie voor het projectgebied.



Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).



Figuur 10 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de hoogteprofielen (bron: AGIV).



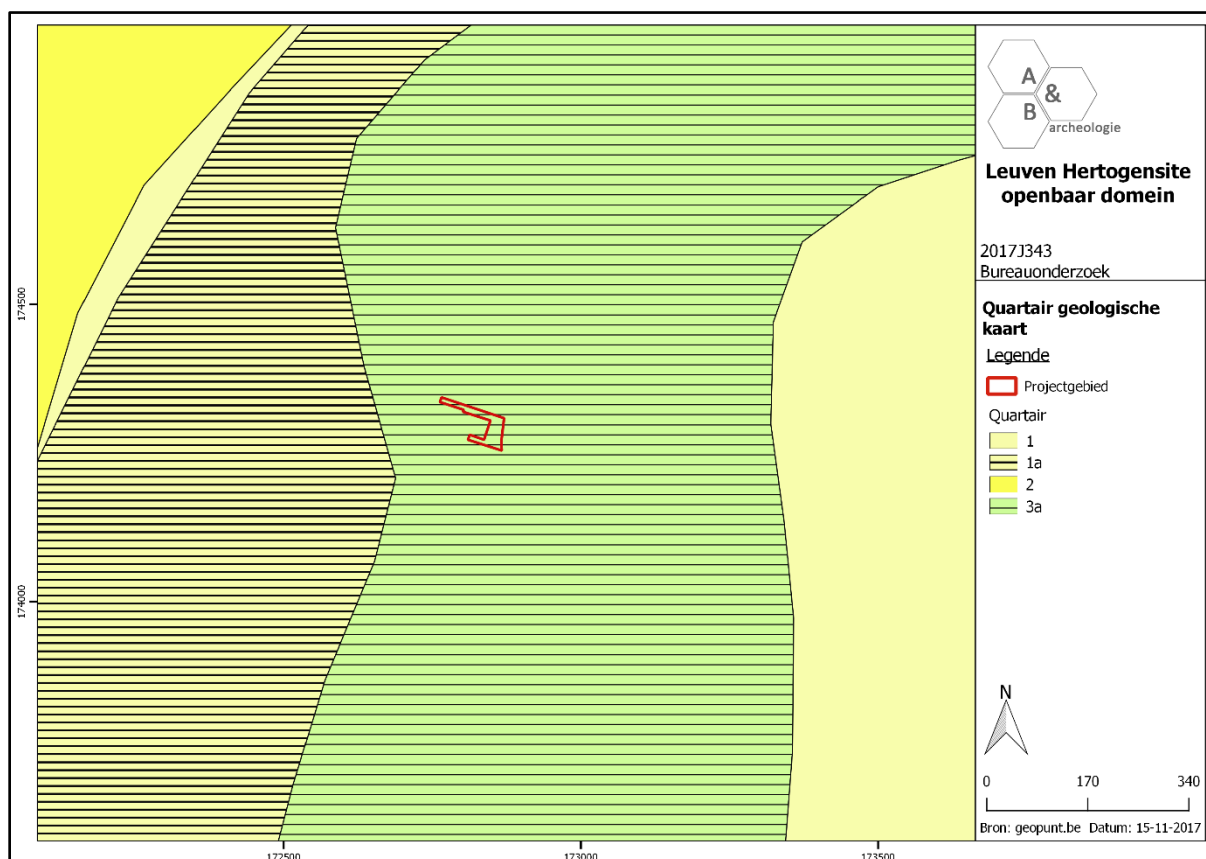
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

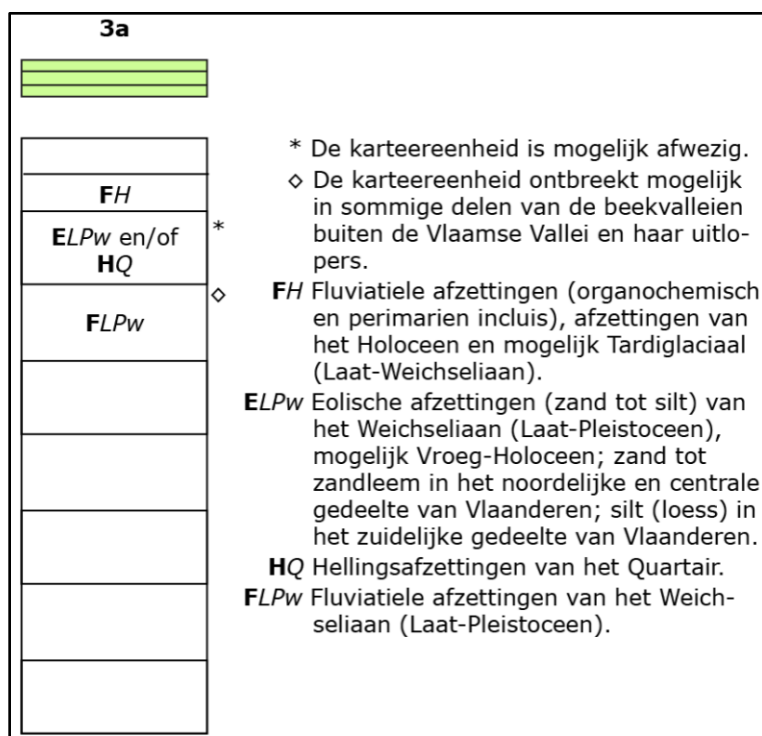
Leuven bevindt zich op de grens van de leem- en de zandleemstreek, maar nagenoeg het volledige centrum van Leuven staat gekarteerd als bebouwde zone op de bodemkaart. Ook het plangebied valt binnen de bebouwde zone.

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, deze bestaat uit grijze klei. De Quartaire geologische kaart geeft aan dat de Quartaire ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit type 3a: Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (3). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.



Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).



Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

2.4.1. Algemeen

Over de vroegste geschiedenis van Leuven is niet veel geweten. Er zijn archeologische bronnen die wijzen op Romeinse aanwezigheid, onder meer in het oosten van de Hertogensite, maar verdere kennis over deze periode is eerder beperkt. De plaatsnaam *Loven* verschijnt voor het eerst in de geschreven bronnen aan het einde van de 9^{de} eeuw. De *Annales Fuldenses* maken dan melding van de Slag bij Leuven (891) waarin Arnulf van Karintië een belangrijke overwinning boekt op de Noormannen.

Vanaf de 10^{de} eeuw worden de geschreven bronnen talrijker. In die periode wordt een eerste versterking aangelegd op een eiland in de Dijle, vermoedelijk op de plaats waar zich nu het Groot-Begijnhof bevindt. Later werd een tweede burcht meer stroomafwaarts neergezet. Deze grafelijke burcht zou zich vanaf 1015 op het zogenaamde Hertogeneiland bevonden hebben. Later, in de 13^{de} eeuw, werd deze burcht nogmaals verplaatst naar de Keizersberg. De aanwezigheid van de graven van Leuven, later hertogen van Brabant, wijst op een zeker belang van de stad binnen de regio.

Leuven dankt haar economische groei aan de ligging langs de bevaarbare Dijle en op de handelsweg Brugge-Keulen. Deze ligging lag aan de oorsprong van de vroegste stadsontwikkeling van Leuven, in de loop van de 12^{de} eeuw. Omstreeks 1156 kreeg de stad haar eerste stenen omwalling die bestond uit 11 poorten en 31 torens, die ook de grafelijke burcht omsloot. De ontwikkeling van de typische stadsfaciliteiten zoals stadhuis, markten en hallen moeten in deze periode gesitueerd worden, evenals de vestiging van heel wat religieuze ordes. In de 14^{de} eeuw was onder meer de eigen lakennijverheid verantwoordelijk voor verdere economische ontwikkeling. De tweede stenen omwalling werd in die periode aangelegd. Deze komt ongeveer overeen met de huidige stadsring.

In 1425 werd de universiteit - *Studium Generale Lovaniense* - gesticht door Jan van Bourgondië. Deze trok geleerden aan van over heel Europa, en Leuven werd hiermee een echte universiteitsstad. Ook al verloor de universiteit een aantal malen aan belang, ze zou in de eeuwen na de stichting toch uitgroeien tot een van de belangrijkste van de Lage Landen en zou een belangrijke rol blijven spelen in de ontwikkeling van de stad.

Met de aanleg van de Leuvense Vaart in 1750, waarin vooral de brouwers een belangrijke rol speelden, werd Leuven als economisch-industrieel centrum op de kaart gezet. Vooral de bierindustrie won vanaf toen aan belang.

Beide wereldoorlogen drukten een zware stempel op de stad. Vooral de zone tussen de Grote Markt en het station werd zwaar toegetakeld. In beide oorlogen ging een groot deel van de universiteitsbibliotheek (en duizenden archiefstukken) in vlammen op. Ook heel wat gebouwen gingen tegen de vlakte en dienden na de oorlogen (eerst in het interbellum en later in de jaren 1950) heropgebouwd te worden.

⁷ Tekst grotendeels gebaseerd op en afbeeldingen overgenomen uit: LINTEN & HEYVAERT, 2015, tenzij anders vermeld.

2.4.2. Hertogensite

De benaming 'Hertogensite' is enigszins misleidend. Het hertogelijk eiland lag immers aan de overzijde van de Aa en de hertogelijke gebouwen bevonden zich dus niet op de Hertogensite, en zeker niet op het plangebied. De historische bebouwing situeert zich langs de straten. Vooral aan de Brusselsestraat gaat deze zeker terug tot de late middeleeuwen. Historische bronnen over de bebouwing binnen het projectgebied zijn schaars, met uitzondering van het gasthuis dat vanaf 1220 op haar huidige locatie werd ingeplant.

In het binnengebied tussen de bebouwing langs de wegen en de 12^{de}-eeuwse stadsmuur bevonden zich tuinen en grotere en kleinere percelen waarop landbouwactiviteiten plaatsgrepen. Dit is te zien op verschillende historische kaarten van de zone. Dat binnengebied was in oorsprong mogelijk gemeenschappelijke grond, maar kwam geleidelijk aan in privéhanden. Zo was bijna de hele tuinzone op de linker Dijleoevers eigendom van de Engelse nonnen. Dit eigendom strekte zich uit tot tegen de stadsmuur en hield dus ook het braakland in tussen de rechteroever van de rivier en de muur. Ook de kruidtuin op de hoek van de Kapucijnenvoer met de Minderbroedersstraat en de tuin van de Minderbroeders *intra muros* aanpalend aan de Minderbroedersstraat waren eeuwenlang onbebouwde gebieden. Vanaf 1850 werden de tuinzones geleidelijk teruggedrongen.

Tot het einde van de 19^{de} eeuw bestond de bebouwing op het terrein vooral uit gebouwen op kleine percelen die veelal een verloop kennen van verbouwingen, bijbouwen, afbraak, opsplitsing in verschillende entiteiten en af en toe samenvoegingen. Vanaf 1900 neemt hun aantal sterk af ten gevolge van de politiek van zowel de universiteit als het OCMW om grote zones te verwerven en samen te voegen.



Figuur 16 Hertogensite op het plan van Van Deventer, met in het rood de benaderende ligging van het plangebied (1550).



Figuur 17 Plan van Blaeu (1649) van de Hertogensite, met in het rood de benaderende ligging van het plangebied.

2.4.3. Belangrijkste historische elementen met betrekking tot het plangebied

- Dijlearm

De arm van de Dijle die het plangebied aan de oostzijde begrenst, heeft een opvallend rechtlijnig traject. Dit zou erop kunnen wijzen dat dit deel van de waterloop geen natuurlijke oorsprong heeft en tijdens de aanleg van de eerste stadsomwalling of vroeger werd gegraven. Bij de inkokering van de Dijle werd de originele bedding verlaagd. De kaaimuur die in 1959 de rivier begrensde werd in het oosten uitgebroken omdat de nieuwe betonnen bedding aan die zijde zo'n tweetal meter breder werd. Mogelijk heeft dit voor een verstoring gezorgd van het bodemarchief aan de rechteroever. Hoe de kaaimuur er voor 1959 precies uitzag is niet gekend. Bij de overvelving werd ook de oever genivelleerd. Plaatselijk zou tot een meter opgehoogd zijn om het huidige, vlakke maaiveld te bekomen.



Figuur 18 Dijle en rechter Dijleoever met ernaast de stadsomwalling. Zicht op de Hertogensite vanaf de Minderbroedersstraat.

- Kapucijnenvoer⁸

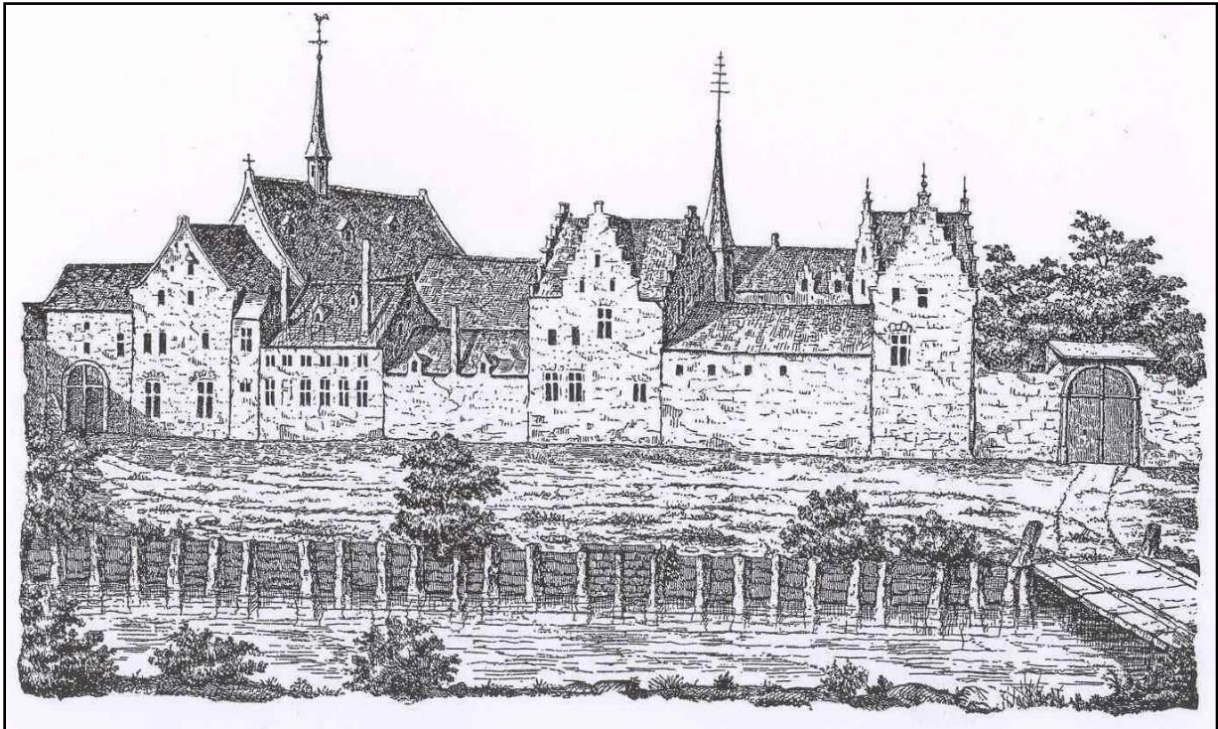
De lange Kapucijnenvoer heeft een kronkelig verloop tussen de Brusselsestraat en de Tervuursevest en wordt gekruist door de Biezenstraat, de Minderbroedersstraat, het Grasmushof, de Janseniusstraat, de Bankstraat en de Prosper Poullletlaan. De straat dankt deels haar naam aan de Voer, die ontspringt bij Tervuren, via de Cleyne Spuyse de stad binnenstroomt en uitmondt in de Dijle aan de voet van de Keizersberg. In de tweede helft van de 19^{de} eeuw werd de Voer binnen de vesten overwelfd: tussen Mechelse- en Brusselsestraat in 1863 (heden Fonteinstraat), tussen Brusselsestraat en Kruidtuin in 1869 en verder tot aan de vest in 1890. Het eerste deel van de straatnaam verwijst naar het voormalige Kapucijnenklooster dat in 1618 op de plaats van de huidige Kruidtuin gebouwd en in 1802 afgebroken werd. De randbebouwing was voor de 19^{de} eeuw al een combinatie van kleinschalige werkmanshuizen, grootschalige gebouwen zoals de heden verdwenen kloosters van de Engelse nonnen en de kapucijnen, en open ruimten, zoals de Kruidtuin en de ommuurde tuin van het huis Ange De Bruyn (Biezestraat nr. 3).

Reeds in 1252 was de hoek van de Kapucijnenvoer en de Brusselsestraat gekend onder de naam "Coithuc", naar het derderangs bier dat door de vele brouwerijen in deze buurt werd gebrouwen. In het straatgedeelte tot de Biezenstraat werd de huizenrij vanaf de jaren 1920 vervangen door grootschalige panden. Aan de oostelijke zijde bouwde de Universiteit vanaf 1927 de Sint-Rafaëlziekenhuizen uit. De zogenaamde verpleegsterschool (Kapucijnenvoer nr. 37), een merkwaardig en beeldbepalend modernistisch gebouw naar ontwerp van L. De Braekeleir uit 1932, en de vijf tot zeven bouwlagen hoge ziekenhuisgebouwen, opgetrokken tussen 1948 en 1959 in internationale, functionalistische stijl, hebben het oorspronkelijk uitzicht van de Kapucijnenvoer ingrijpend veranderd. Het plangebied bevindt zich ter hoogte van de verpleegsterschool.

- Kloosterdomein Engelse nonnen

Ter hoogte van de Biezenstraat bevond zich vanaf 1470 langs de overzijde van de Kapucijnenvoer een belangrijke kloostersite. Het plangebied is op dit kloosterdomein te situeren, waar sinds 1470 een pand zou hebben gestaan dat vanaf 1572 bekend stond als de refuge van de Abdij van Vlierbeek. Vanaf 1610 vestigden zich hier de zogenaamde Engelse nonnen. Binnen de gebouwencluster hadden ze onder andere hun eigen kerk. Een afbeelding gezien vanaf de Kapucijnenvoer toont een steenbouw van aansluitende gebouwen. Het markante verschil in de nokhoogtes getuigt van een bouwgeschiedenis in verschillende fasen. De kerk was duidelijk in het noorden van de site te situeren en stond weg van de Kapucijnenvoer. Bij het klooster hoorde een grote tuin die zich uitstreckte tot tegen de stadsmuur; het plangebied is vermoedelijk grotendeels in deze tuinzone gelegen. Onder druk van de Franse revolutie keerden de zusters in 1794 terug naar Engeland. In 1798 werd het voormalige klooster verkocht aan de eigenaar van brouwerij het Keyersshof. De kerk werd afgebroken in 1811. In 1932 werd op de plaats van het klooster de verpleegsterschool opgetrokken. De tuin bleef voor een stuk in gebruik, maar werd na verloop van tijd ook verhard voor de aanleg van een parking en interne wegenis.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Kapucijnenvoer* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/125420> (geraadpleegd op 19 december 2017).



Figuur 19 Zicht op het klooster vanaf de Kapucijnenvoer.

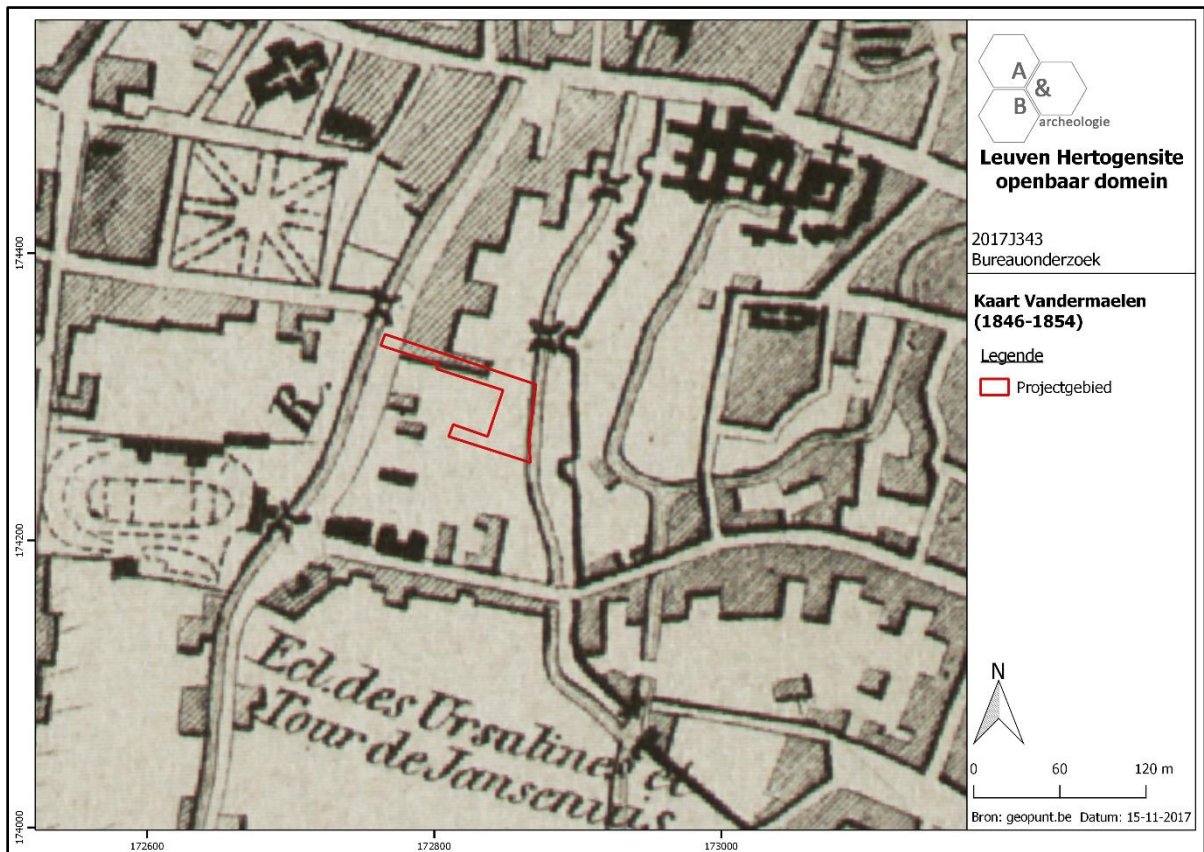


Figuur 20 Het klooster op de kadasterkaart van 1813, met in het rood de benaderende ligging van het plangebied. Het plangebied loopt door naar het oosten, tot tegen de Dijle.

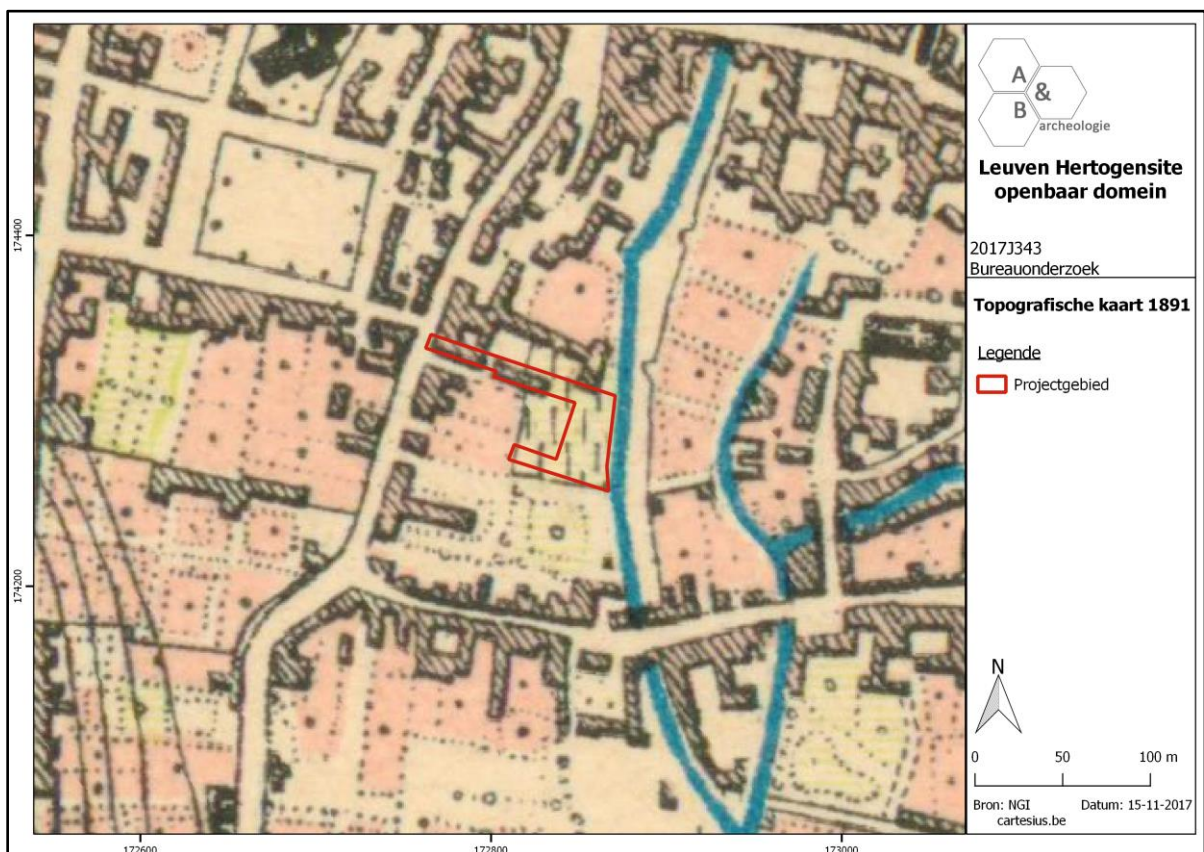
Hieronder worden nog enkele algemene overzichtskaarten en luchtfoto's weergegeven, waarop de evolutie van het plangebied sinds ca. 1770 tot begin 21st eeuw te volgen is. Eind 18^{de}-19^{de} eeuw lijken er geen gebouwen te zijn die volledig binnen de contouren van het plangebied vallen, als er zich gebouwen bevinden binnen het plangebied dan vallen deze deels binnen het noordelijke been van de U-vorm. De rest van het plangebied lijkt in gebruik als tuinzone, tot de site in de loop van de 20^{ste} eeuw wordt bebouwd en verhard en zijn huidige uitzicht verkrijgt.



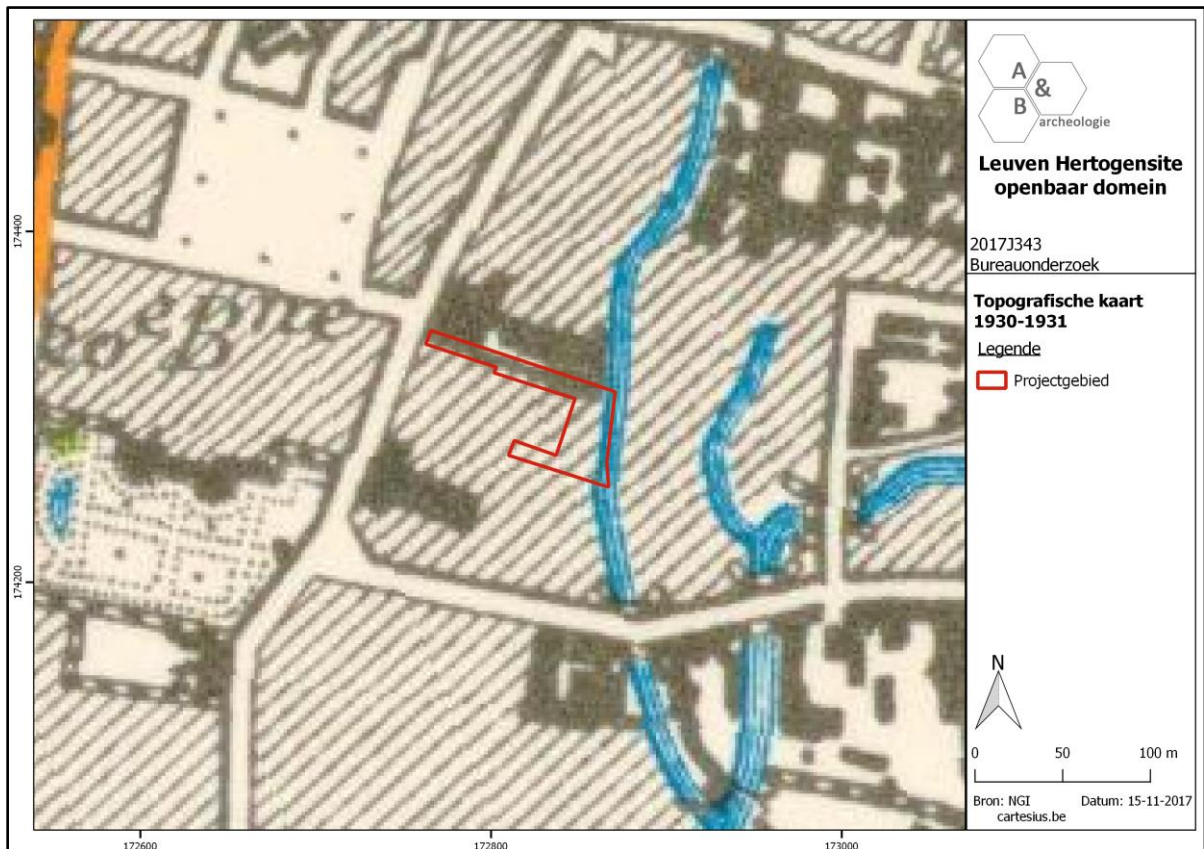
Figuur 21 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).



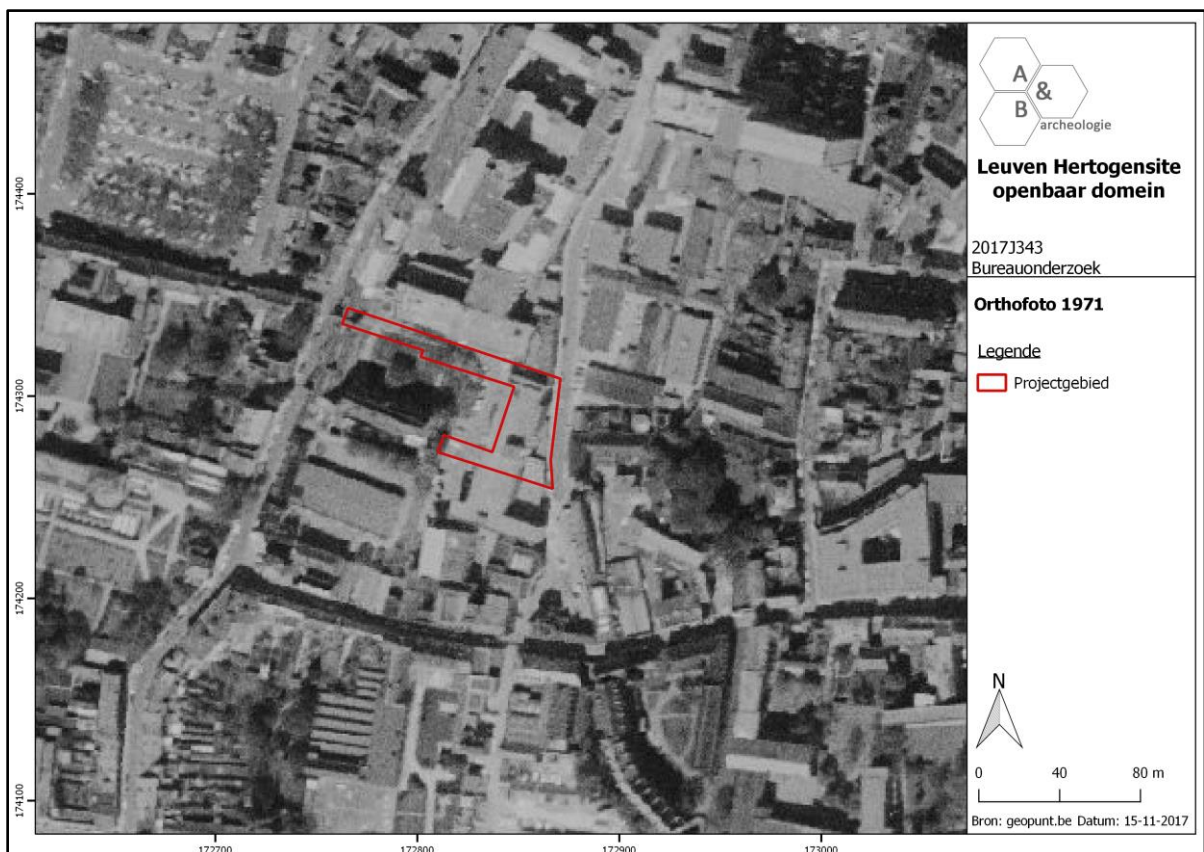
Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).



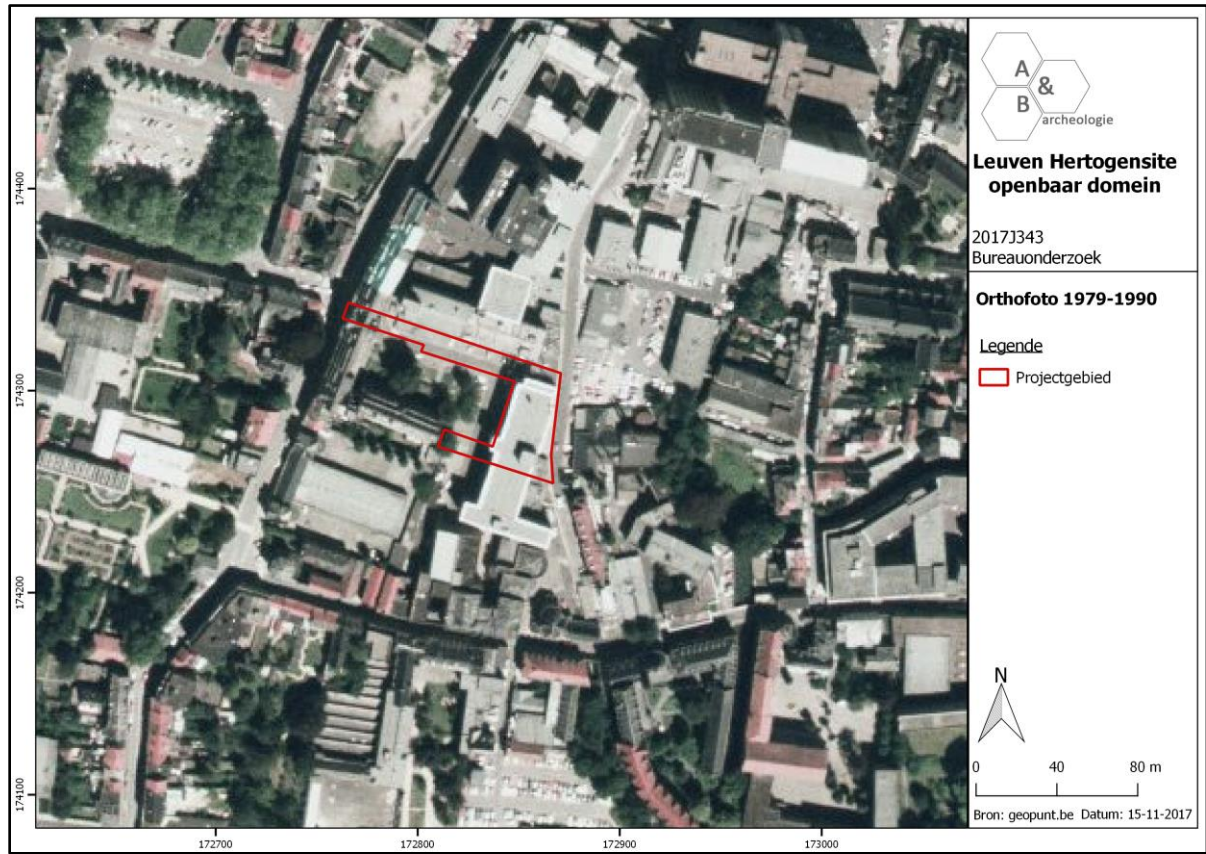
Figuur 23 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1891 (bron: cartesius.be en NGI).



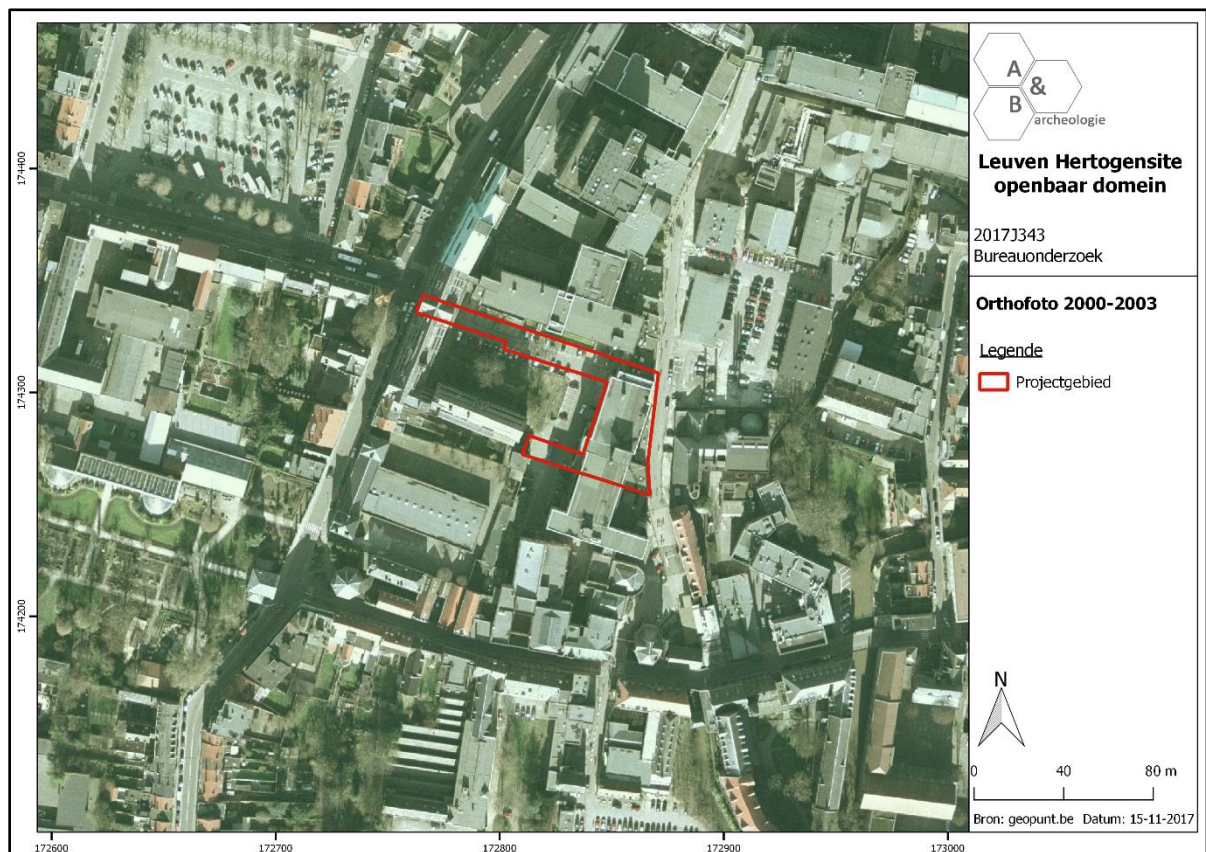
Figuur 24 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1930-1931 (bron: cartesius.be en NGI).



Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).



Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van de periode 1979-1990 (bron: geopunt.be).



Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van de periode 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering⁹

2.5.1. CAI en archeologisch onderzoek

Op de Hertogensite werden in 1980 bij het graven van de bouwput voor de linkervleugel van de technische blok van het Sint-Pietersziekenhuis enkele archeologische waarnemingen gedaan door professor Mertens van de KULeuven (CAI Locatie 3428). Het ging om diverse archeologische lagen die te dateren zijn in de midden-Romeinse tijd en die duiden op Romeinse aanwezigheid tussen 70 en 250. De onderste laag was van alluviale oorsprong, de daaropvolgende laag bestond uit fragmenten pannen, een betonvloer en aardewerkscherven (randfragment van wrijfschaal met stempel VATRAVNVS, gebronsde bekers, grijze ceramiek, fragmenten van zacht gebakken rode bekers of kommen). Daarboven was een puinlaag aanwezig met grote stukken dakpannen, soms met mortelsporen, en brokken huttenleem. De laag daarboven tenslotte bevatte o.a. een hypocausttegel en ijzerslakken. Mogelijk kan dit er op wijzen dat het traject van de Brusselsestraat op deze plaats in de Romeinse periode deel uitmaakte van de handelsweg Tongeren-Tienen-Ellewijt. Ook werd de oude bedding van de Aa aangetroffen (begin 13^{de} eeuw afgesneden en rond 1400 dichtgeslibd), waarin zich een 14^{de}-eeuwse waterput bevond. In de vulling van de waterput werd aardewerk, metalen voorwerpen, leder en een koperen legpenning aangetroffen. Ook 15^{de}- of 16^{de}-eeuwse funderingspalen werden teruggevonden, alsook een 17^{de}-eeuwse houten waterleiding. Een afvallaag met menselijke skeletresten is mogelijk te interpreteren als het grafveld (17^{de}-eeuws?) van de zusters van het Sint-Pietersziekenhuis. Een losse vondst van een driehoekige pijlpunt met schachtdoorn uit lichtbruine silex met tweevlakkige retouche tenslotte dateert vermoedelijk uit de vroege bronstijd.

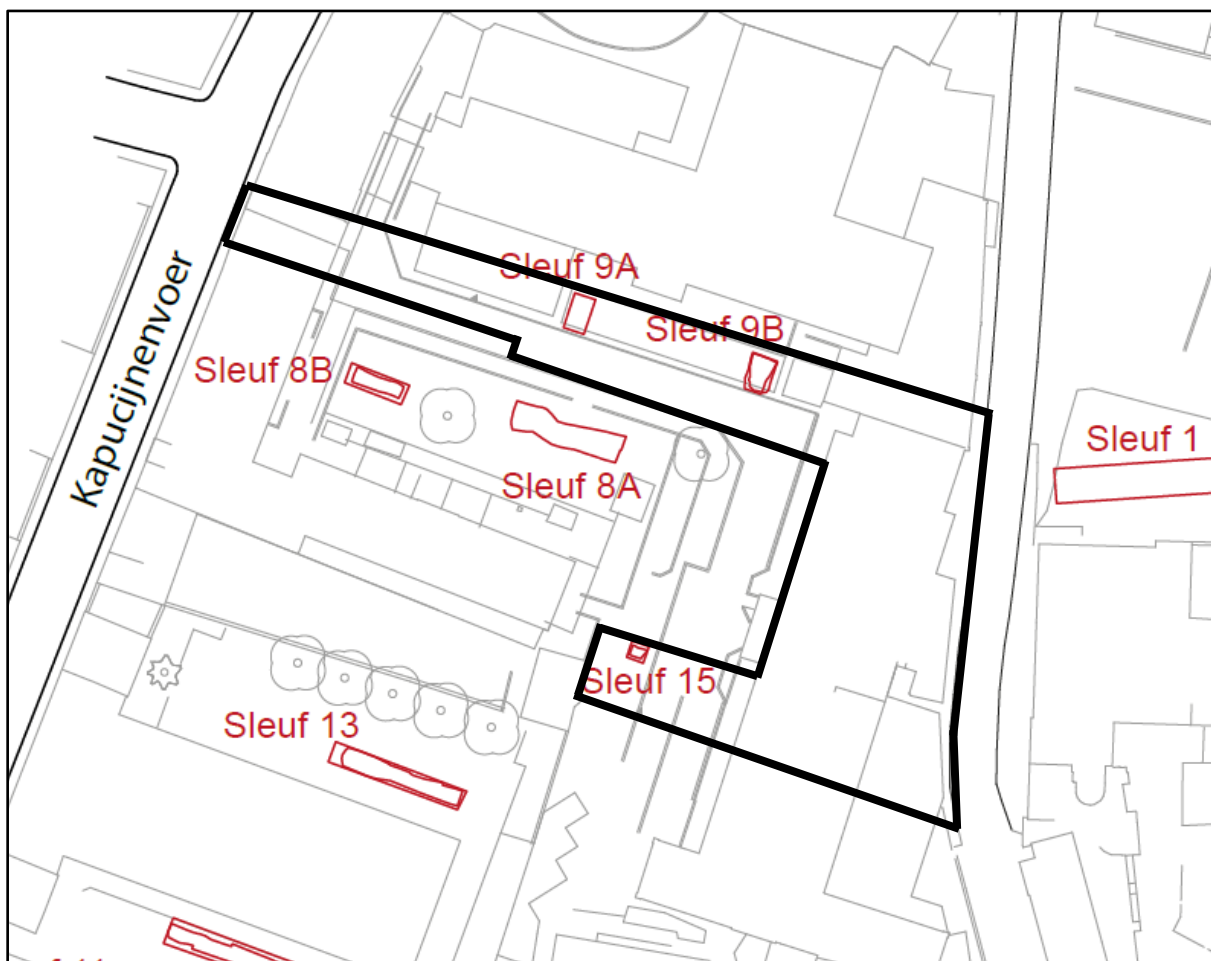
Beter gestoffeerd is een opgraving die in 2010 werd uitgevoerd door Monument Vandekerckhove nv in het kader van de uitbreiding van het Kloosterhotel, aan de overzijde van de Aa (CAI Locatie 160383). Er werd vastgesteld dat deze tot voor de 14^{de} eeuw ten oosten van de huidige bedding liep. De oudste sporen die hier werden teruggevonden gingen terug tot de 12^{de} eeuw. Er werd muurwerk in natuursteen teruggevonden dat mogelijk teruggaat tot de late middeleeuwen evenals heel wat achtererf-structuren zoals waterputten en kuilen. De vondst van 4 menselijke skeletten kon mogelijk in verband worden gebracht met de nabijgelegen Onze-Lieve-Vrouwekerk.

In 2014 werd op de Hertogensite een uitgebreid proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, in het kader van het geplande grootschalige stadsontwikkelingsproject (waarvan deze bouwaanvraag ook deel van uitmaakt). Verspreid over het terrein werden zeventien proefsleuven- en putten, verdeeld in 6 zones, gegraven tot op het niveau waarop de archeologische sporen zich manifesteerden. In totaal werd een oppervlakte van 741m² onderzocht. Belangrijk voor het plangebied is dat in de proefsleuven en -putten in zone 3, de zone van het Engels klooster/verpleegstersschool, enkele robuuste kloostermuren en een daarmee geassocieerde kasseistrook aangetroffen werden, evenals restanten van gebouwtjes die zich mogelijk in de kloostertuin bevonden. Proefputten 9a, 9b en 15 bevonden zich binnen het plangebied. Proefput 9a was door recente bouwactiviteiten verstoord tot op minstens 2,5m diep. Proefput 9b gaf een vrij onverstoord beeld vanaf ca. 0,6m onder het maaiveld,

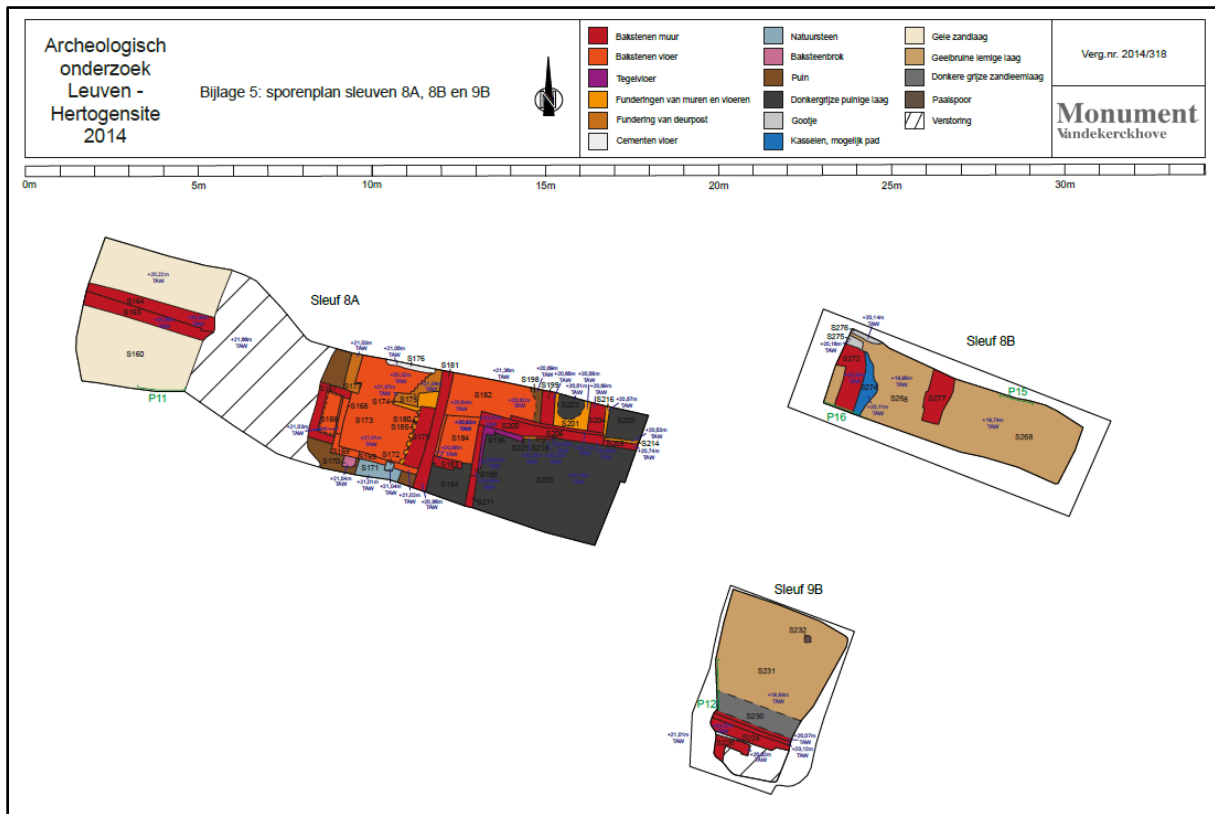
⁹ <https://cai.onroenderfgoed.be>; LINTEN & HEYVAERT, 2015

vanaf welke diepte een bakstenen muur(fundering) werd aangesneden. In proefput 15 werden vanaf ca. 0,5m onder maaiveld onverstoorde archeologische lagen aangetroffen.

In het onderzoeksrapport werden volgende aanbeveling gedaan voor wat betreft zone 3: gezien de plannen voor een ondergrondse parkeergarage in zone 3 wordt geadviseerd in deze zone een archeologisch onderzoek uit te voeren in de tuinzone van de verpleegstersschool en de parkeerzone ten noorden hiervan. Ook in deze zone bevonden zich immers archeologische sporen vanaf een diepte van ca. 0,6m onder het maaiveld (+20,37m TAW). Archeologisch onderzoek zal een licht werpen op de (oudste) bouwgeschiedenis van het klooster. De muurresten uit proefsleuf 8b en proefput 9b tonen het potentieel van deze zone aan. De beperkte onderzochte oppervlakte belette een verdere interpretatie van deze resten. Ook het gedeelte van zone 5 dat door de aanleg van de parkeergarage wordt verstoord zal archeologisch onderzocht worden.



Figuur 28 Sleuvenplan van de prospectie in 2014, met aanduiding van het plangebied (bron: LINTEN & HEYVAERT, 2015).



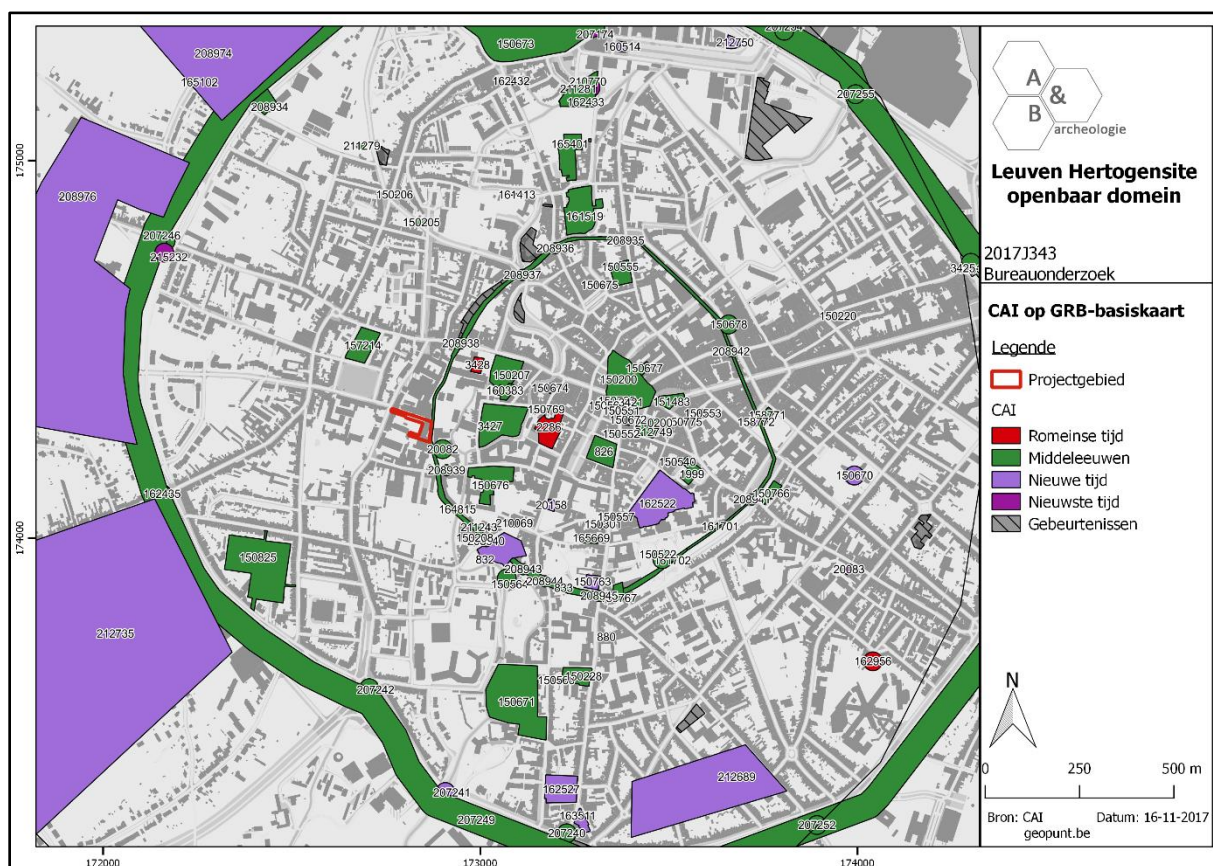
Figuur 29 Sporenplan sleuven 8a, 8b en 9b (bron: LINTEN & HEYVAERT, 2015).



Figuur 30 Bakstenen muur in sleuf 9b (bron: LINTEN & HEYVAERT, 2015).

Daarnaast zijn in de buurt van het plangebied volgende zaken nog opgenomen in de CAI:

- Locatie 833: de eerste stadsomwalling, waarschijnlijk opgericht tussen 1156-1161 of toch zeker tijdens de regeerperiode van Hendrik I (1190-1235)
- Locatie 20082: dit duidt op een losse vondst van laatmiddeleeuws aardewerk, aangetroffen in 1953 bij het uitgraven van de funderingen van de nieuwe gebouwen
- Locatie 208938: ligging van de volmiddeleeuwse Biestpoort
- Locatie 208939: ligging van de volmiddeleeuwse Minderbroederspoort
- Locatie 150207: voormalig Augustinessenklooster, nu cultuurcentrum de Romaanse Poort. 13^{de}-eeuwse oorsprong, in 1981 kwamen bij opgravingen onder meer een aantal menselijke begravingen aan het licht, alsook losse vondsten Romeins aardewerk.



Figuur 31 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

2.5.2. Archeologienota's

In 2017 werden 2 bekrachtigde archeologienota's¹⁰ opgesteld die van belang zijn in het kader van deze archeologienota:

- Archeologienota 4332: bureauonderzoek naar aanleiding van de verkavelingsaanvraag van de totale Hertogensite. Hierbij werd ter hoogte van het Engels klooster een opgraving geadviseerd van de zone die onderkelderde zal worden voor de aanleg van een ondergrondse parkeergarage, en een werfbegeleiding voor de omgevingsaanleg in deze zone.
- Archeologienota 4986: bureauonderzoek naar aanleiding van de bouwaanvraag voor de sloop van de verpleegstersschool, het aanleggen van bovenvermelde ondergrondse parkeergarage en de gebouwen die erboven worden voorzien. Hierbij werd een opgraving van het totale plangebied geadviseerd, aangezien dit volledig verstoord wordt door de aanleg van de parkeergarage. Bij nazicht van de afbakeningsplannen van archeologienota 4986 blijken deze enigszins te overlappen met de afbakening van het plangebied van onderhavige archeologienota: in de noordwestelijke en in de zuidwestelijke zone is telkens een beperkt deel dat zowel binnen de grenzen van de parkeergarage valt, als waar later omgevingsaanleg wordt voorzien. Om die reden is er een overlap tussen beide afbakeningen.

¹⁰ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4986>; <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4332>

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Het mag duidelijk zijn dat de Hertogensite een hoog archeologisch potentieel heeft. De site was in de middeleeuwen deels *intra muros* (oostelijk deel) en deel *extra muros* (westelijk deel) gelegen. De Dijle, die van noord naar zuid centraal door de site loopt, en de stadsmuur net ten oosten ervan vormden de scheidingslijn. De zone aan weerszijden van de Dijle is lange tijd een open ruimte in de stad gebleven. Tussen de Kapucijnenvoer en de Dijle waren sinds de late middeleeuwen tot eind 18^{de} eeuw diverse kloosterorden gevestigd, die gehuisvest waren in gebouwen langsheen de Kapucijnenvoer met daaraan verbonden grote tuinzones nabij de Dijle. Het plangebied bevindt zich op deze locatie, bij een eerder uitgevoerd proefsleuvenonderzoek werd hier een bakstenen muurfragment teruggevonden dat tot de kloosterfase kan gerekend worden. Het uitzicht van de Hertogensite en van het plangebied wijzigde radicaal in de loop van de 20^{ste} eeuw, met oprichting van diverse gebouwen en verhardingen. Deze recentere aanpassingen zullen voor een zekere verstoring gezorgd hebben binnen het plangebied, maar over het algemeen wordt er vanaf ca. 0,50 à 0,60m onder het huidige maaiveld verwacht dat er onverstoorde archeologische lagen aanwezig kunnen zijn. Er moet rekening gehouden worden met een site met complexe stratigrafie.

Belangrijk om aan te stippen is dat in het noordoosten van de Hertogensite, ter hoogte van het af te breken Sint-Pietersziekenhuis, in 1980 Romeinse vondsten *in situ* aan het licht zijn gebracht, de enige gekende site uit die periode die ooit gevonden werd in de Leuvense binnenstad. Er zijn geen aanwijzingen dat er steentijdsites aanwezig zijn binnen het plangebied.

Algemeen geldt er voor het plangebied een hoge verwachting voor de periodes volle/late middeleeuwen en nieuwe tijden, waarbij ook de nodige aandacht moet worden besteed aan eventuele Romeinse vondsten en sporen.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief van het gehele plangebied wordt bedreigd door de werken: uitgravingen voor het plaatsen van rioleringen, herprofilering van de oever van de Dijle met aanbrengen van een trappenpartij, omgevingsaanleg met afwerking door middel van verhardingen en groenzones. De rioleringen worden 2 tot 3m diep onder het huidige maaiveld geplaatst. De uitgravingsdiepte voor de omgevingsaanleg en het herprofilen van de Dijleoever – op plaatsen waar geen riolering is voorzien – is nog niet exact gekend, maar rekening houdend met een archeologische buffer van zo'n 30cm onder de uitgravingen, kan er van een verstoring van minstens 1m onder het huidige maaiveld uitgegaan worden. Dit betekent dat de impact van de werken op het volledige plangebied dieper gaat dan het niveau waarop onverstoorde archeologische lagen en sporen bewaard kunnen zijn.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting wat betreft sporen uit de middeleeuwen en de nieuwe tijden. Eerder uitgevoerd proefsleuvenonderzoek op de locatie heeft het archeologisch

potentieel reeds aangetoond. Aangezien de aanwezige sporen bedreigd worden door de geplande werken, dient er verder onderzoek te gebeuren. Verder onderzoek zal relevante kenniswinst opleveren wat betreft de ontwikkeling van dit stadsdeel gelegen net buiten de eerste stadsomwalling. Dit verder onderzoek moet bekeken worden in combinatie met de geplande opgraving van de aan te leggen parkeergarage net ten westen – en zelfs deels overlappend – met het plangebied, en ook met andere toekomstige onderzoeken op de Hertogensite. In de loop van de komende jaren zal hiermee een unieke archeologische kijk kunnen bekomen worden op deze grote site in de Leuvense stad, wat een schat aan nieuwe informatie zal opleveren voor de kennis van de stadsontwikkeling.

Gezien de verschillende verstoringsdieptes, de ongewone U-vorm van het plangebied en de sleufvormige uitgravingen voor de rioleringen, wordt voorgesteld om het volledige plangebied te onderzoeken door middel van een werfbegeleiding. Een volwaardige opgraving is niet mogelijk door de technische uitvoeringswijze van een groot deel van de werken. De aanbeveling voor een werfbegeleiding is conform de aanbevelingen in de archeologienota van de verkavelingsvergunning en spreekt het daarbij horende programma van maatregelen niet tegen. De omgevingswerken in de zones van het plangebied die overlappen met de zones van de parkeergarage moeten niet archeologisch begeleid worden: naar aanleiding van de aanleg van deze garage zullen deze zones reeds archeologisch onderzocht worden.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het mag duidelijk zijn dat de Hertogensite een hoog archeologisch potentieel heeft. De site was in de middeleeuwen deels *intra muros* (oostelijk deel) en deel *extra muros* (westelijk deel) gelegen. De Dijle, die van noord naar zuid centraal door de site loopt, en de stadsmuur net ten oosten ervan vormden de scheidingslijn. De zone aan weerszijden van de Dijle is lange tijd een open ruimte in de stad gebleven. Tussen de Kapucijnenvoer en de Dijle waren sinds de late middeleeuwen tot eind 18^{de} eeuw diverse kloosterorden gevestigd, die gehuisvest waren in gebouwen langsheen de Kapucijnenvoer met daaraan verbonden grote tuinzones nabij de Dijle. Het plangebied bevindt zich op deze locatie, bij een eerder uitgevoerd proefsleuvenonderzoek werd hier een bakstenen muurfragment teruggevonden dat tot de kloosterfase kan gerekend worden. Het uitzicht van de Hertogensite en van het plangebied wijzigde radicaal in de loop van de 20^{ste} eeuw, met oprichting van diverse gebouwen en verhardingen. Deze recentere aanpassingen zullen voor een zekere verstoring gezorgd hebben binnen het plangebied, maar over het algemeen wordt er vanaf ca. 0,50 à 0,60m onder het huidige maaiveld verwacht dat er onverstoord archeologische lagen aanwezig kunnen zijn. Er moet rekening gehouden worden met een site met complexe stratigrafie. Belangrijk om aan te stippen is dat in het noordoosten van de Hertogensite, ter hoogte van het af te breken Sint-Pietersziekenhuis, in 1980 Romeinse vondsten *in situ* aan het licht zijn gebracht, de enige gekende site uit die periode die ooit gevonden werd in de Leuvense binnenstad. Er zijn geen aanwijzingen dat er steentijdsites aanwezig zijn binnen het plangebied.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Recentere aanpassingen zullen voor een zekere verstoring gezorgd hebben binnen het plangebied, maar over het algemeen wordt er vanaf ca. 0,50 à 0,60m onder het huidige maaiveld verwacht dat er onverstoorde archeologische lagen aanwezig kunnen zijn.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief van het gehele plangebied wordt bedreigd door de werken: uitgravingen voor het plaatsen van rioleringen, herprofilering van de oever van de Dijle met aanbrengen van een trappenpartij, omgevingsaanleg met afwerking door middel van verhardingen en groenzones. De rioleringen worden 2 tot 3m diep onder het huidige maaiveld geplaatst. De uitgravingsdiepte voor de omgevingsaanleg en het herprofilen van de Dijleoever – op plaatsen waar geen riolering is voorzien – is nog niet exact gekend, maar rekening houdend met een archeologische buffer van zo'n 30cm onder de uitgravingen, kan er van een verstoring van minstens 1m onder het huidige maaiveld uitgegaan worden. Dit betekent dat de impact van de werken op het volledige plangebied dieper gaat dan het niveau waarop onverstoorde archeologische lagen en sporen bewaard kunnen zijn.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Er is een archeologische site aanwezig. In 2014 werd op de Hertogensite een uitgebreid proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, in het kader van het geplande grootschalige stadsontwikkelingsproject. Verspreid over het terrein werden zeventien proefsleuven- en putten, verdeeld in 6 zones, gegraven tot op het niveau waarop de archeologische sporen zich manifesteerden. In totaal werd een oppervlakte van 741m² onderzocht. Belangrijk voor het plangebied is dat in de proefsleuven en -putten in zone 3, de zone van het Engels klooster/verpleegstersschool, enkele robuuste kloostermuren en een daarmee geassocieerde kasseistrook aangetroffen werden, evenals restanten van gebouwtjes die zich mogelijk in de kloostertuin bevonden. Proefputten 9a, 9b en 15 bevonden zich binnen het plangebied. Proefput 9a was door recente bouwactiviteiten verstoord tot op minstens 2,5m diep. Proefput 9b gaf een vrij onverstoord beeld vanaf ca. 0,6m onder het maaiveld, vanaf welke diepte een bakstenen muur(fundering) werd aangesneden. In proefput 15 werden vanaf ca. 0,5m onder maaiveld onverstoorde archeologische lagen aangetroffen. Verder onderzoek zal relevante kenniswinst opleveren wat betreft de ontwikkeling van dit stadsdeel gelegen net buiten de eerste stadswalling. Dit verder onderzoek moet bekeken worden in combinatie met de geplande opgraving van de aan te leggen parkeergarage net ten westen – en zelfs deels overlappend – met het

plangebied, en ook met andere toekomstige onderzoeken op de Hertogensite. In de loop van de komende jaren zal hiermee een unieke archeologische kijk kunnen bekomen worden op deze grote site in de Leuvense stad, wat een schat aan nieuwe informatie zal opleveren voor de kennis van de stadsontwikkeling.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Gezien de verschillende verstoringsdieptes, de ongewone U-vorm van het plangebied en de sleufvormige uitgravingen voor de rioleringen, wordt voorgesteld om het volledige plangebied te onderzoeken door middel van een werfbegeleiding. Een volwaardige opgraving is niet mogelijk door de technische uitvoeringswijze van een groot deel van de werken. De aanbeveling voor een werfbegeleiding is conform de aanbevelingen in de archeologienota van de verkavelingsvergunning en spreekt het daarbij horende programma van maatregelen niet tegen. De omgevingswerken in de zones van het plangebied die overlappen met de zones van de parkeergarage moeten niet archeologisch begeleid worden: naar aanleiding van de aanleg van deze garage zullen deze zones reeds archeologisch onderzocht worden. De te volgen strategie en de onderzoeksvragen worden besproken in het Programma van Maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een stedenbouwkundige aanvraag van een perceel behorend tot de Hertogensite te Leuven (provincie Vlaams-Brabant). De site is gelegen in een archeologische zone (meerbepaald de historische stadskern van Leuven), de totale oppervlakte van het kadastrale perceel waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, bedraagt meer dan 300m² en de geplande bodemingrepen zijn groter dan 100m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het projectgebied, 2509m² groot, maakt deel uit van de Hertogensite (zie verder) en is gelegen tussen de Kapucijnenvoer in het westen en de overwelfde Dijle in het oosten. Het min of meer U-vormige plangebied is volledig verhard en bebouwd. De gebouwen staan momenteel leeg, de verharding is in gebruik als interne wegenis en parkeerzone.

Het mag duidelijk zijn dat de Hertogensite een hoog archeologisch potentieel heeft. De site was in de middeleeuwen deels *intra muros* (oostelijk deel) en deel *extra muros* (westelijk deel) gelegen. De Dijle, die van noord naar zuid centraal door de site loopt, en de stadsmuur net ten oosten ervan vormden de scheidingslijn. De zone aan weerszijden van de Dijle is lange tijd een open ruimte in de stad gebleven. Tussen de Kapucijnenvoer en de Dijle waren sinds de late middeleeuwen tot eind 18^{de} eeuw diverse kloosterorden gevestigd, die gehuisvest waren in gebouwen langsheen de Kapucijnenvoer met daaraan verbonden grote tuinzones nabij de Dijle. Het plangebied bevindt zich op deze locatie, bij een eerder uitgevoerd proefsleuvenonderzoek werd hier een bakstenen muurfragment teruggevonden dat tot de kloosterfase kan gerekend worden. Het uitzicht van de Hertogensite en van het plangebied wijzigde radicaal in de loop van de 20^{ste} eeuw, met oprichting van diverse gebouwen en verhardingen. Deze recentere aanpassingen zullen voor een zekere verstoring gezorgd hebben binnen het plangebied, maar over het algemeen wordt er vanaf ca. 0,50 à 0,60m onder het huidige maaiveld verwacht dat er onverstoord archeologische lagen aanwezig kunnen zijn. Er moet rekening gehouden worden met een site met complexe stratigrafie. Belangrijk om aan te stippen is dat in het noordoosten van de Hertogensite, ter hoogte van het af te breken Sint-Pietersziekenhuis, in 1980 Romeinse vondsten *in situ* aan het licht zijn gebracht, de enige gekende site uit die periode die ooit gevonden werd in de Leuvense binnenstad. Er zijn geen aanwijzingen dat er steentijdsites aanwezig zijn binnen het plangebied. Algemeen geldt er voor het plangebied een hoge verwachting voor de periodes volle/late middeleeuwen en nieuwe tijden, waarbij ook de nodige aandacht moet worden besteed aan eventuele Romeinse vondsten en sporen.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief van het gehele plangebied wordt bedreigd door de werken: uitgravingen voor het plaatsen van rioleringen, herprofilering van de oever van de Dijle met aanbrengen van een trappenpartij, omgevingsaanleg met afwerking door middel van verhardingen en groenzones. De rioleringen worden 2 tot 3m diep onder het huidige maaiveld geplaatst. De uitgravingsdiepte voor de omgevingsaanleg en het herprofilen van de Dijleoever – op plaatsen waar geen riolering is voorzien – is nog niet exact gekend, maar rekening houdend met een archeologische buffer van zo'n 30cm onder de uitgravingen, kan er van een verstoring van minstens 1m onder het huidige maaiveld uitgegaan worden. Dit betekent dat de impact van de werken op het

volledige plangebied dieper gaat dan het niveau waarop onverstoorde archeologische lagen en sporen bewaard kunnen zijn.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting wat betreft sporen uit de middeleeuwen en de nieuwe tijden. Eerder uitgevoerd proefsleuvenonderzoek op de locatie heeft het archeologisch potentieel reeds aangetoond. Aangezien de aanwezige sporen bedreigd worden door de geplande werken, dient er verder onderzoek te gebeuren. Verder onderzoek zal relevante kenniswinst opleveren wat betreft de ontwikkeling van dit stadsdeel gelegen net buiten de eerste stadsomwalling. Dit verder onderzoek moet bekeken worden in combinatie met de geplande opgraving van de aan te leggen parkeergarage net ten westen – en zelfs deels overlappend – met het plangebied, en ook met andere toekomstige onderzoeken op de Hertogensite. In de loop van de komende jaren zal hiermee een unieke archeologische kijk kunnen bekomen worden op deze grote site in de Leuvense stad, wat een schat aan nieuwe informatie zal opleveren voor de kennis van de stadsontwikkeling.

Gezien de verschillende verstoringsdieptes, de ongewone U-vorm van het plangebied en de sleufvormige uitgravingen voor de rioleringen, wordt voorgesteld om het volledige plangebied te onderzoeken door middel van een werfbegeleiding. Een volwaardige opgraving is niet mogelijk door de technische uitvoeringswijze van een groot deel van de werken. De aanbeveling voor een werfbegeleiding is conform de aanbevelingen in de archeologienota van de verkavelingsvergunning en spreekt het daarbij horende programma van maatregelen niet tegen. De omgevingswerken in de zones van het plangebied die overlappen met de zones van de parkeergarage moeten niet archeologisch begeleid worden: naar aanleiding van de aanleg van deze garage zullen deze zones reeds archeologisch onderzocht worden.

De te volgen strategie en de onderzoeksvragen worden besproken in het Programma van Maatregelen.

5. Bibliografie

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4332>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4986>
- LINTEN S. & HEYVAERT B., *Archeologische prospectie Leuven Hertogensite (prov. Vlaams-Brabant). Basisrapport conceptversie*, Ingelmunster, 2015 (Monument Vandekerckhove nv).

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Aanduiding van het plangebied op het plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).	8
Figuur 3 Grondplan van de nieuwe toestand. Het projectgebied bevindt zich tussen de fluogroene omranding en de Dijle (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 4 Ontwerpplan van de herontwikkeling, met het projectgebied in zwart omrand (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 5 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: AGIV en NGI).	11
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 7 Kadasterkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	12
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)...	13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 10 Detailopname van het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de hoogteprofielen (bron: AGIV).....	14
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	17
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Hertogensite op het plan van Van Deventer, met in het rood de benaderende ligging van het plangebied (1550).	20
Figuur 17 Plan van Blaeu (1649) van de Hertogensite, met in het rood de benaderende ligging van het plangebied.	21
Figuur 18 Dijle en rechter Dijleoever met ernaast de stadsomwalling. Zicht op de Hertogensite vanaf de Minderbroedersstraat.	22
Figuur 19 Zicht op het klooster vanaf de Kapucijnenvoer.....	24
Figuur 20 Het klooster op de kadasterkaart van 1813, met in het rood de benaderende ligging van het plangebied. Het plangebied loopt door naar het oosten, tot tegen de Dijle.....	24
Figuur 21 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 23 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1891 (bron: cartesius.be en NGI).	26
Figuur 24 Uitsnede uit de Topografische kaart van 1930-1931 (bron: cartesius.be en NGI).....	27
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van de periode 1979-1990 (bron: geopunt.be)....	28
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van de periode 2000-2003 (bron: geopunt.be)....	28
Figuur 28 Sleuvenplan van de prospectie in 2014, met aanduiding van het plangebied (bron: LINTEN & HEYVAERT, 2015).	30
Figuur 29 Sporenplan sleuven 8a, 8b en 9b (bron: LINTEN & HEYVAERT, 2015).	31
Figuur 30 Bakstenen muur in sleuf 9b (bron: LINTEN & HEYVAERT, 2015).	31
Figuur 31 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	32
Bijlage Ontwerpplannen (bron: initiatiefnemer)	

HOSBUR

LANDSCHAPSWAARDERINGSBUREAU

RESITERRA

Stude & Ontwerp

HOSBUR bvba
Dielestraat 175
3270 Scherpenheuvel-Zichem

Ondergetekende

Ingenieur Olivier Buyckx
naam en functie, getekend, getuigd
bevestigd voor de rechtspraak van Ernst Aertgeysla Leuven,
aandragingsnummer: 44071/2017

Aanvrager

RESITERRA NV
Minderbroedersstraat 12
3000 Leuven

Ondergetekende

Scherpenheuvel-Zichem 2017-06-21

Provincie

Vlaams-Brabant

Stad

Leuven

Afdeling

4de

Sectie

D

Nummer

16(r) & 10(r)

Project

AANVRAAG VERKAVELINGSVERGUNNING
Project "HERTOGENSITE" Minderbroedersstraat,
Kapucijnenvoer en Brusselsestraat te Leuven

Naam plan

Verkavelingsplan,
foto's, kadastraal uittreksel & liggingsplan

Goedgekeurd:

Door

Revisie

Nr	Datum

Datum

2017-06-21

Schaal

1/100

Dossier

195454

Plan nummer

23

Totaal

LOT 1
(Deel van nr.16(r)
opp. ±25a 73ca

LOT 2
(Deel van nr.16(r)
opp. ±36a 37ca

LOT 3
(Deel van nr.16(r)
opp. ±48a 46ca

LOT 4
(Deel van nr.16(r)
opp. ±24a 08ca

LOT 5
(Deel van nr.16(r)
opp. ±47a 98ca

LOT 6
(Deel van nr.16(r)
opp. ±42a 74ca

LOT 7
(Deel van nr.16(r)
opp. ±20a 40ca

LOT 8
(Deel van nr.16(r)
opp. ±1a 16ca

LOT 9
(Deel van nr.16(r)
opp. ±1a 15ca

LOT 10
(Deel van nr.16(r)
opp. ±1a 15ca

LOT 11
(Deel van nr.16(r)
opp. ±1a 14ca

LOT 12
(Deel van nr.16(r)
opp. ±11a 13ca

LOT 13
(Deel van nr.16(r)
opp. ±14a 45ca

LOT 14
(Deel van nr.16(r)
opp. ±02a 92ca

LOT 15
(Deel van nr.16(r)
opp. ±20a 40ca

LOT X
(Deel van nr.16(r)
opp. ±10a 94ca

LOT Y
(Deel van nr.16(r)
opp. ±03a 88ca

LOT Z
(Deel van nr.16(r)
opp. ±19a 33ca

LOT W
(Deel van nr.16(r)
opp. ±11a 08ca

LOT DW2
(deel van nr.96(x)
±01ha 34a 68ca

LOT DW1
(deel van nr.16(r) 45ca 40p)
±00ha 79a 16ca

Legende

rooilijn

grens

nr.1/a kadaster nummer

perceel: openbaar domein

perceel: uit te sluiten

perceel: bouwzone

Opmerking

- LOTTEN Y & Z worden uitgenomen uit de verkaveling.
- Alle maten en oppervlaktes bij benadering
- De algemene bepalingen en de voorschriften van zone W3 van de bijzondere bepalingen van het RUP
"Benedictusdijk II - Hertogenstede" zijn integraal van toepassing

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

aanduiding richting foto's

Schaal: 1:500

10

5

0

5

10

20

Kadastraal uittreksel

Ligging

Ligging

Ligging

Foto's

Foto1

Foto2

Foto3

Foto4

Foto5

Foto6

Foto7

Foto8

Foto9

Foto10

Foto11

Foto12

Foto13

Foto14

Foto15

Foto16

Foto17

Foto18

Foto19

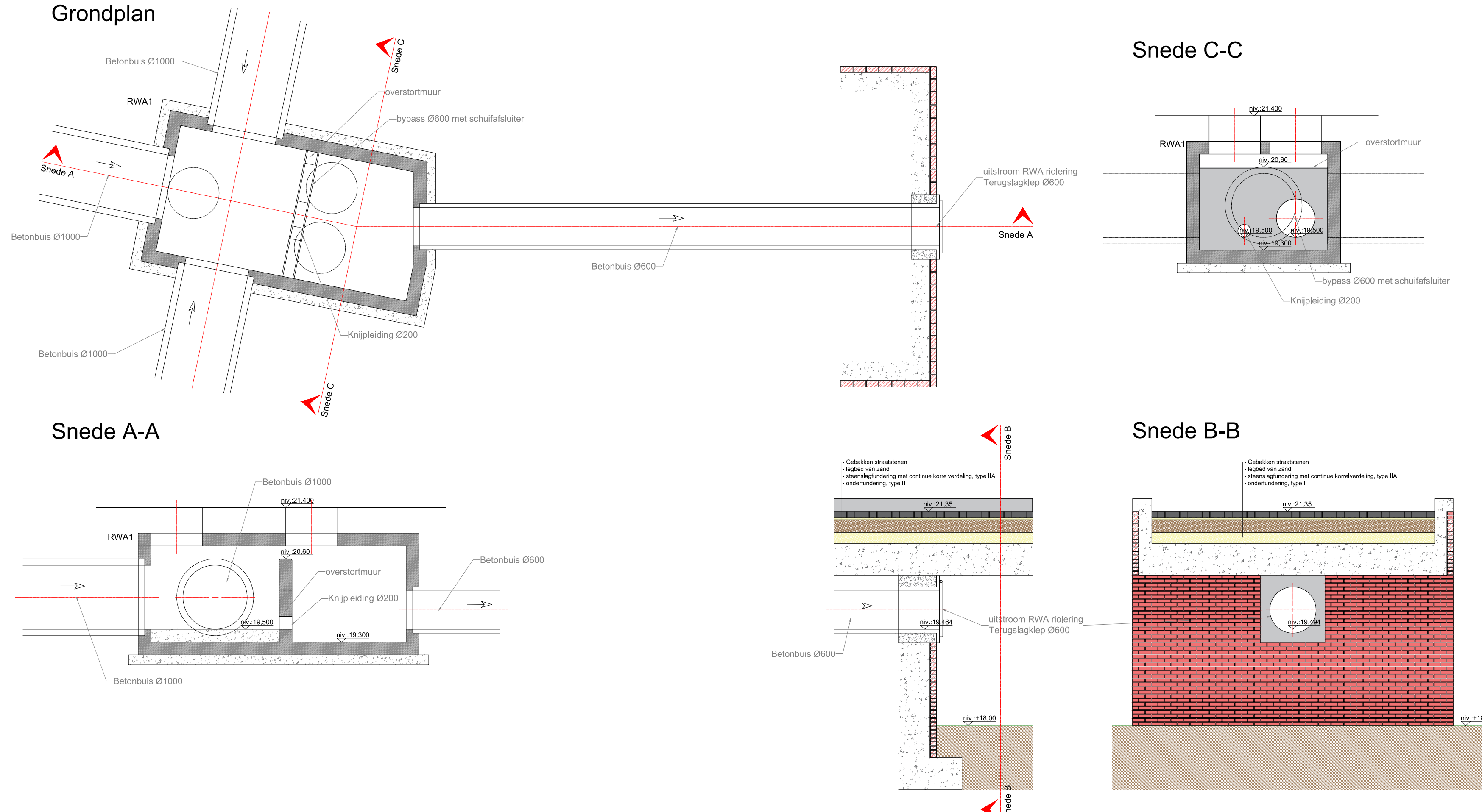
Foto20

Foto21

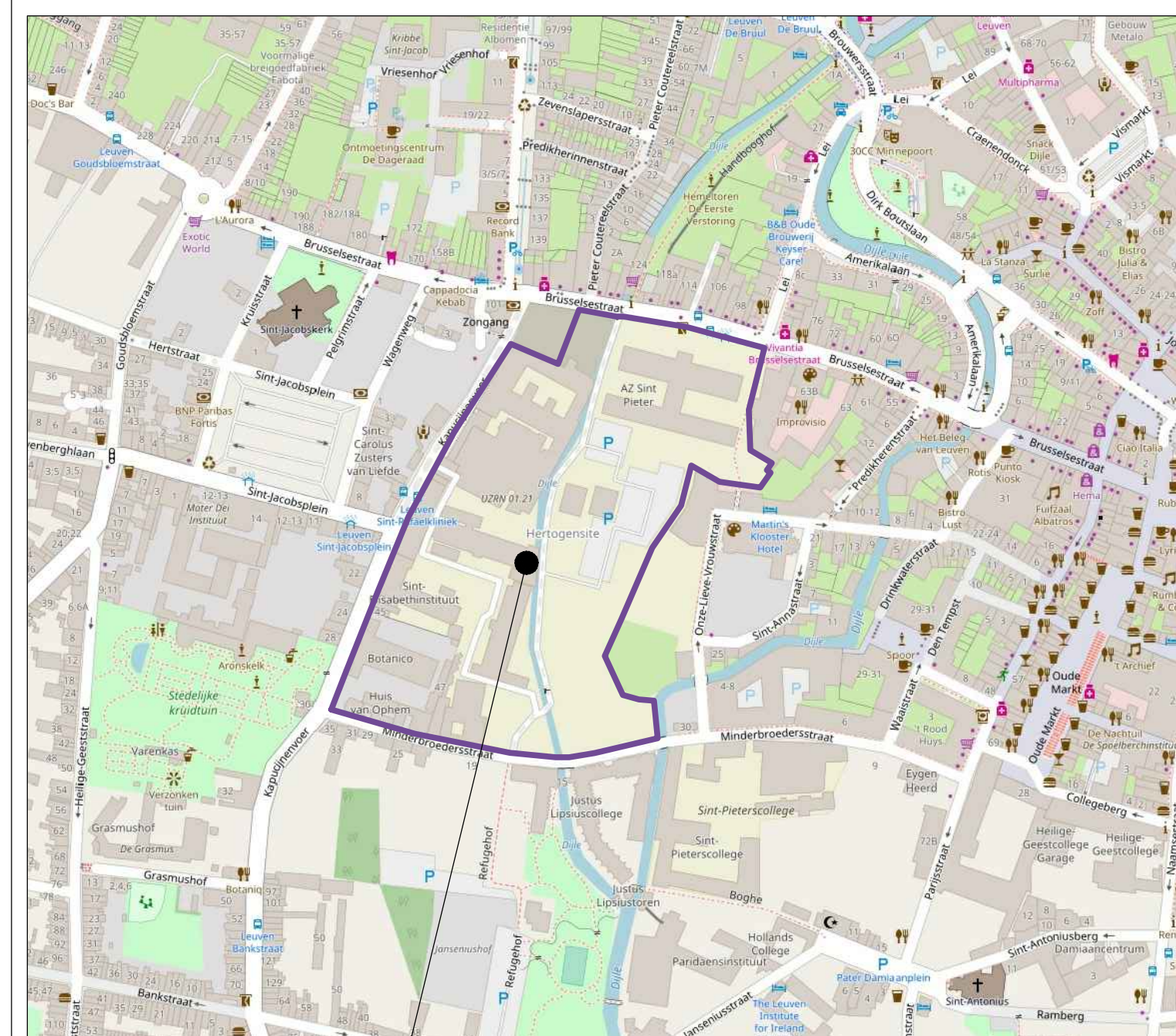
Details

Principe detail: RWA1 met overstort naar de Dijle (2de arm)
(schaal 1/50)

Grondplan



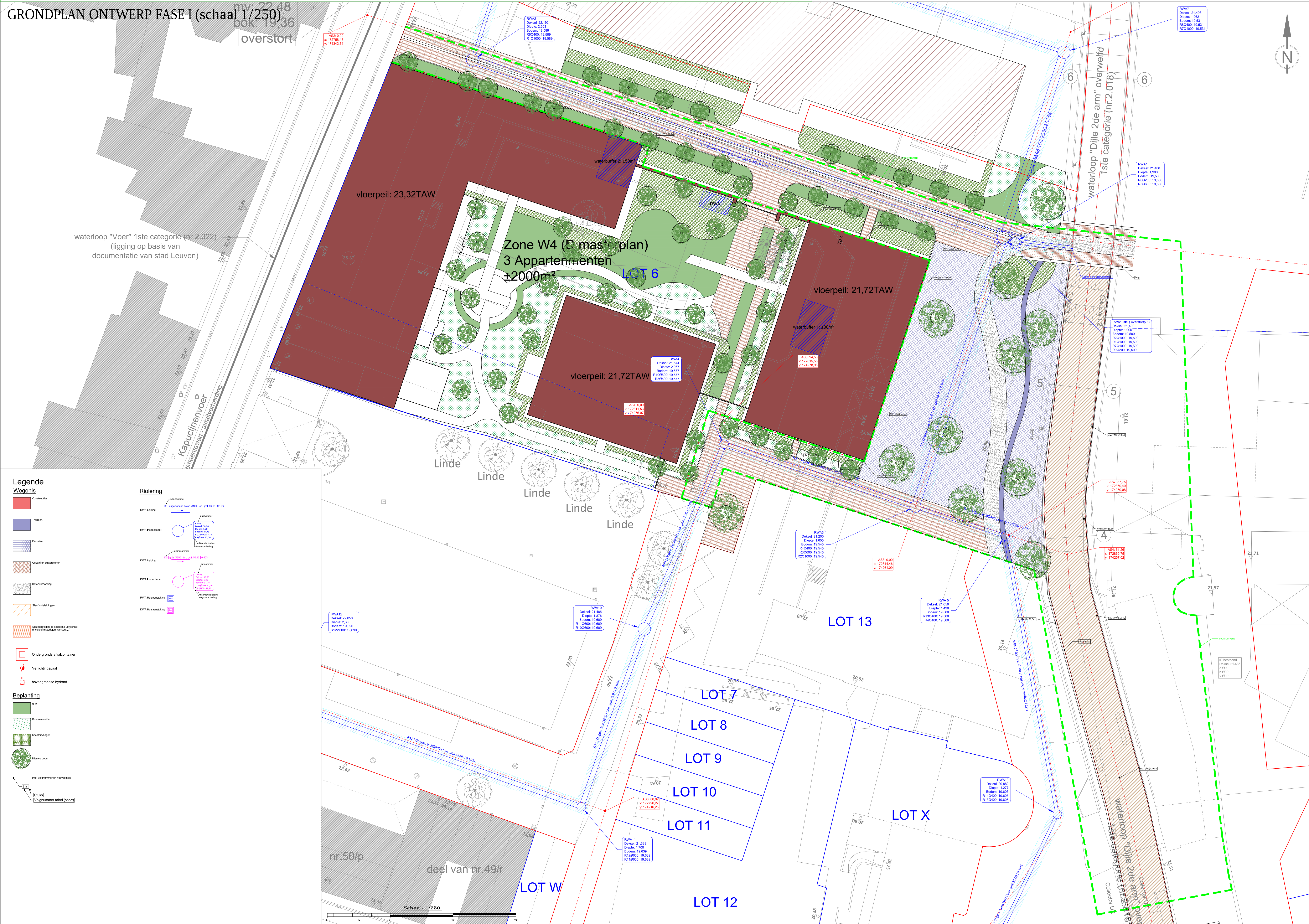
SITUERINGSPLAN



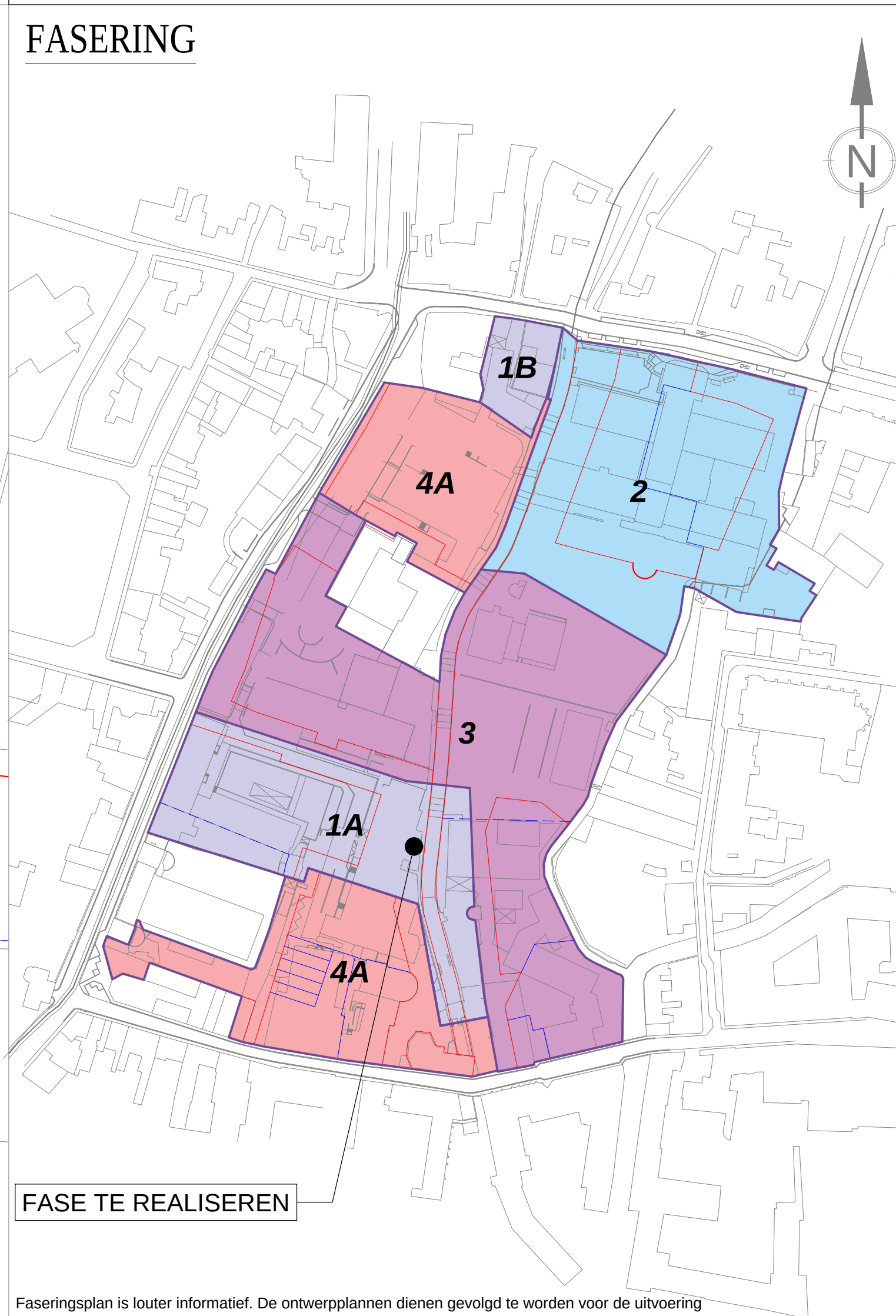
Project Hertogensite

Bron: <http://www.openstreetmap.org>

GRONDPLAN ONTWERP FASE I (schaal 1/250)



FASERING



FASE TE REALISEREN

Faseringsplan is louter informatief. De ontwerpplannen dienen gevolgd te worden voor de uitvoering.

H E R T O G E N S I T E KONINKLIJKE AKADEMIE VAN SCIEN- SCHAPPEN EN LETTERKUNDE NEDERLANDSE KUNSTAKADEMIE		
Studie & Ontwerp HDS&B bvba Dienstestraat 175 3270 Scherpenheuvel-Zichem	Aanvrager: RESITERRA NV Minderbroedersstraat 12 3000 Leuven	
Ondergetekende: Ingenieur Olivier Buycckx <i>Ingenieur Architect Landmeter - Landschap</i> Registratie no. de werkbijeenkomst nr. 694-Aantw./Leuven, Bouwkamperceelnummer : L0007187	Ondergetekende	
Scherpenheuvel-Zichem 2017-12-01		
Provincie	Vlaams-Brabant	
Stad	Leuven	
Afbakening dde Sectie D Nummer iens 483g, 484g, 485g, 489m, 16r., 16n., 16Ov, 16Sn en deel van m.r.d8l		
Prijsontwerpt		
Project "HERTOGENSITE" Minderbroedersstraat, Kapucijnenvoer en Brusselsestraat te Leuven		
Naam plan :		
GRONDPLAN ONTWERPEN TOESTAND & DETAILS		
Groottegekeurd door stadsbestuur in zitting van:		
Door		
Beschrijving		
Nr.	Datum	
1	2016/01/07	inrijding "voet" op basis van plannen stad-Leuven ontvangen op 2016-01-05
1	2016/01/05	inrijping aquafix collector
Datum	2017-12-01	Schaal
		1:500
		Dossier
		15/5-64
		Plan nummer
		I/S